

ספר העקרים

שהבר החכם השלם איש האלהי מרנא ורבנא
כש"ת יוסף אלבו זצ"ל *

עם באור טוב ויפה אף נעים, בלשון צה ורחב. חברו האלוף התורני
מהר"ר גדליה בן יהודה שלמה יצ"ו, וקרא אותו בשם ישרשים. ועוד
הוסיף בו נופך משלו, קצת ענפים נושאים פרי טוב, מוסרים על אדני פו
ברברים נכבדים ויקרים, במקראי קודש ובמדרשי חז"ל השייכים לעניני
הספר, וקרא אותו בשם ענפים. גם הוסיף בו מראה מקום על הפסוקים
והמדרשים הבאים בזה הספר. ובהיות שעתה נשלם כל חלקי האילן,
זהם עקרים ישרשים וענפים, ועלין שהן המראה מקומות, על כן קרא
הספר הזה בכלל בשם:

עץ שתול

על שם הכתוב וזהו כעץ שתול על פלגי מים וגו' :

ווארשא

בדפוס ר' יצחק גאלדמאן נ"י

רוח דעת ויראת ה' לפ"ק.

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

הקדמת

האלוף מוה"ר גדליה בן הח"ר שלמה נר"ו, להחבור שלו שחבר על העקרים
שחבר הר"י אלב"ו וצלה"ה :

גדול יהיה ומהולל שמו :
דובר מישרים לעמו :
לחם הפנים לחמו :
יתברך וישתבח ויתפאר בעולמו :
השוכן בשמי מרום :
במרומו שוכן ומשגיח על עמו בנתעמו :
נתן לחם עזו ותעצומו :
הרורך בשביליה ובמעלותיה :
קוונה בצלילה ובטלילה :
בוהן עד קצה גבוליה :
רובב על עב קל בנתיבותיה :

רויה בה יבין שלמה בחכמתו :
בעור אלוהי השופע מאור תורתו :
ידע ויכיר מציאות השי' ואחדותו ויכלתו :
שם המיוחד והנורא אשר השפיע מציאותו :
ליראו הדונים תורת כנפי שכינתו :
כמנו שואפים להשיג רוממותו ומעלתו :
השיגתו רוממותו ואין קץ לרוממותו :
נמצא לכל מצד פעולותיו ונסתר לכל מצד מדותיו :
ראשית כל ראשית בלי ראשית המציא :
העלונים מאחדותו :
והשפיע עליהם אור השפע מעצמותו :

וברא כל המלאים בששת ימי פעולתו. בבריאה ובעשיה וביצירה המציא כל נכדא מאור תעלומתו. והכל
בשביל האדם וחוגו, כמאמר ר"ל נראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית ברא אלהים את השמים
ואת הארץ בחכמתו. ואין הקד לתבונה. ותכלית האדם להכיר את בוראו ולהיות זריז בעבודתו. ולהכיר
מציאותו ואחדותו ויכלתו ונבחרו, שהוא יחיד ומיוחד בתכלית הפשיטות ואין עוד זולתו. וכל המלאים
עליונים ותחתונים מושפעים בפעולתם בנזירתו. כן אין לעבוד לשום ממלא מן המלאים או לחלוק להם
כבוד כי אם צבור שליחותו. ובעבור זה השתתה יושע למלאך ה' צבאות והסיל תהנתו. לפי ה' שיהיה
בעזרתו. בזכות שכן בעומק של תורה בהלכתו. הנחת לאדם לשלימותו ותכליתו. כי בה יכיר מי שאמר
והיה השלם וכל תפלתו. ובה יכיר מעלת הנשמה הטהורה התנת בנזירתו. להיות זריז בעבודת השי'
ויראתו. אשר זה הוא תכלית האדם ושלימותו. ועל ידי זה הוא בא אל דבקות ברוחני בעז"כ אשר אל זה
מגמתו. כמ"ס הכתוב מה ה' שותף מעמך כי אם ליראה וגו'. וכתיב ואחם הדבקים בה' אלהיכם חיים וגו' :
אמר גדליה בן הח"ר שלמה המכונה זמנן נר"ו איש ליפשי"ן. מיוס עמדי על דעתי וקודם שעמדתי
בעיני על כל מה שאמרת למעלה, הייתי מתבונן על המעשה שעשה אלהים בעולם הזה, אשר נתן
האדם על הארץ והוא לעמל יולד וכל ימיו מלאו צור. אמרתי בלבי מה יסרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת
שמש אשר אני רואה כי להג הרבה יגיעת בשר. ואשתדל על המראה הזאת כי לא ראיית שום יסרון
בכל עמלו כי עם העמל שהוא עמל וסרח ולא זולת. והשתדל דאחינא להכא נמא בה מילתא, שאפשר ויכול
להיות שכונת הכתוב כמה שאמר כי מה הוא לאדם בכל עמלו ובערעון לבו שהוא עמל תחת השמש.
נראה לפרשו שגמל שהוא בא לרמוז על היסרון הזה, וכאילו אמר שאין לו שום יסרון כי אם העמל שהוא
עשה וסורח ולא זולת, כי הכל הולך לעומת שגא, ולכן בא הש"א תחת הש"ן במלת שהוא, כי לפי סדר
הכתוב היה לו לנקוד מלת שהוא בסגול"ה תחת הש"ן, אלא בא לרמוז שגמל שהוא אינו דבוק ונמשך אל מעלה
דק הוא לבאר היסרון כמ"ס וק"ל : והנה אחר המראה הזאת ראיתי צעון שכלי והייתי מתבונן שאין עוב
לאדם בעיה"כ"ל ליראה את ה' הגדול והנורא. ולעסוק בתורתו הקדושה והטהורה, כדי שתחזור ותשוב
תמחו בטהרה. אל המקום אשר משם לוקחה בשעת היצירה. ולזה סיים קהלת ואמר סוף דבר הכל נשמע
את האלהים ירא. ע"ד שנתבאר בדברי המחבר לקמן במאמר ג' פ"ה ועי"כ ג"כ בענינים. והנה אחר
הדברים האלה תבנית גם כן דרכי על פי הדרכים הנזכרים, והשכחתי נגלי אל עדות החורג. ולקיים מטעם
ה' ברה. הטורח כל באמירה. ובהיות שכבר אמר שלמה הע"ה דע את אלהי אביך ועבדו כמורא. שחלה דע
ואחר כך ועבדו, כי מי שלא ידע את אדונו ואינו מכיר בו אי אפשר שתהיה עבודתו אליו ישרה. וזה
ובדורה. ערוכה ושומרה. כן גם אנכי לקחתי את עמלי לזד אחד, להפנות ולעין בדרכי השי' ובעבודתו
היקרה, ובהיות שכבר אחז"ל הבא לסדר מסייעין לו, הקרה ה' לפני מוסר אחד קדוש והוא כפי עקרונם
שנבד אותו זר"ל אלב"ץ זצ"ל, וראיתי שכל דבריו דברי אלהים חיים מוסידים על אדני פו, עולים למעלה
למשכיל להאחז בענפי פרי קטף הלולים, ועשים רובם למעלה בהדרגת האדם בדרכי אמונת השי' שחברו, וששים
פרי למעלה להיות לו דבקות בעליונים עד שיהיה לו מהלכים בין העומדים האלה. וכדי שיהיו

הקדמה

עניי הספר הזה נאמרים בזכרוננו, קרייתו ושתיי ושלשתי בתוכו עד שהיו כל עניי הספר שגורים צפי ומסודרים על לוח לבי, באופן שמדתי קצת על עניי העבודה וההדרכה האמיתית בעבודה הש"י, ובמקום שהיו דבריו קצת סתומים וחסומים הייתי מגלה מלפניו ומבאר סתומיו כפי קץ שכלי וכפי אשר אורוני מן השמים. ובעבור שכבר הזהירו חז"ל ואמרו כל השוכח דבר אחד ממשנתו וכו' רשמתי הכל על גליון מיוחד ושמתי אותו בחורי גמי אולרתי, בעבור שהיה לי למשמרת ולזכרון על לוח לבי כמאה"כ כתבם על לוח לבך: **האמנם** אחרי אשר ראיתי שהרבה בני אדם שהיו בני גילי ופרכי או פחות מערכי שהיו גם כן נזכרים לעצמם בהשגת דרכי עבודת הש"י על הדרך שזכרנו למעלה, ובכן היו חפצים ומתאווים לחידוד לענין כספר העקרים, כי הוא המורה והמדריך הישר בהשגת העקרים ובעבודת הש"י יותר מהאולת כחבר. והנה קצת מהם שהיו מקשיבים לקולי היו מבינים קצת הענין יותר מנולתם, בעבור כי גליתי להם כל מלפני לבי כפי אשר היה במשלים אחי וכפי אשר רשמתי כבר על הגליון להיות לי לזכרון על לוח לבי, והיו דברי ערבים להם כאלו ראו להם משי, עם היות שלא ערבו אליי מפני שלא הייתי מרמז בהם שום חידוש גדול כל כך חשפ"כ ערבה להם. וקצתם מהם עיינו בהספר מעצמם או שנתהוהו עם אחרים ומה שלא הבינו היטב לנולתם. בכן היקפתי רוחי ורעיון לבי העירוני וזרזי ופתוני במלית דבריהם ואמרו אלי, אשה בן אדם הלא ידעת אם לא שמעת ששם היות שהשלימות האנושי הוא תכלה בעצם וראשונה על השכלת עצמו, לזווי שהוא בעצמו צריך להשיג כל מה שהוא צורך לשלימותו הנחי, חשפ"כ מלך החסד ראו להשפיע בהשגתו גם על האחרים, כמו שיתבאר בדברי המחבר לקמן במאמר שלישי פרק ה' בפסוק אל יתהלל הכס וגו' כי אלו ה' עשה חסד וגו' ע"ש. ולכן הוא מן הראוי ומן המחוייב שחפצי ותקן מהודך אשר עליך גם על חניךך שהם כערכך או פחות מערכך. ועי"כ זכות הרבים יהיה תמיד עמךך וחכונך יעלה לריח ניחוח לפני ה' תמיד כל ימי חייך. להביא אף הימים הבאים אחריו. וחכונך יעמוד גם לבניך ובני בניך עד עולם:

ואם תחשוב הלא צריך אולי לימים ובימי אדם אין לי, וכלי מלא פתיחות ובזיון אכזי, ואין לי שום שייכות ודמיון כלל אפילו לחד מזעירא שבחלמידי דמכרייא רק בשחוק השם לבד, בכן אינני כדאי להסתפק בקליט שאני עלי ולהוות דעי ציבור העניים הסתומים והסתומים בתוך גמי אולרות ההשפעה הנריכים עזר אלהי, וביחוד שיתאם בהם מדברים שהיה מכסה עתיק יומין. וא"כ היך אכנס לפני ולפנים בלי שהרע רעיונים. והדרכים מסוכנות ובלתי מווייטס, אף למשרתי עליונים, וכו"ל לתחתונים ולחן אונים. וביחוד כמותי היום המסוכן בהסתכנות מקרי ילדי הזמנים בשכ"ם ואמרים:

הלא חשיב אחריו, שעם היות שהאמת בן הוא, שאין אלה כדאי לדבר בדברים כאלו ולפרש אותם צפי המאורות הגדולים אשר באורים נראה אור תמיד ציוס וכלילה, אין צריך שום גדולה כי הלא הם יודעים כולה וקצתם עבה מתחין. מ"מ הלא ידעת מקדם שלא היה כוונתך ולא היה בדעתך מעולם שהיה בחבור הלו שום צורך להגדולים ממך, רק שהיה קצת לתועלת ולמראה עינים ולהורות איזה הדרך, כיצד אור עבודת הש"י האמונת אשר ילכו בו אורם שהם בני גילך, ויהיה החבור הלו כמו סעד לתומך, בעל ידוע בהם אני מפתה ומעורר אותך. ואף אם יהיה בהם קצת מדברים שהיה מכסה עתיק יומין. אם יהיו כל מעשיך בזה לשם שמים, חבליך יפול בגעמיים. והשכון בטעם בזהלך עולמים. ובך ובדברך ישמחו וירננו וינחו יגיעי כח ובעלי נפש עבומים. ואם על ה' תשים בתוךך, הוא יילך מלך שניאות ובעלי מומין. ויכפר לך עוון ותסתפק כשולת תימיים:

והנה על פי הדברים האלה נחפסינו ונתעוררתי ונתחקתי ונתאזרתי בעז שכלי הלקס צימר שאת ויתר עז, ולקחתי בידי את הדברים אשר רשמתי כבר על הגליון כחבר, וסדרתי אותם על מכונם כל ענין וענין על מקומם הייחוד לו איש על דגלו באותו"ל, ובדרכי האוכל מתוך הסבולת וגרעתי והוספתי בהם בכל מקום כפי הצורך, עד שכל הדברים הבאים בתוכו היו נקיים מכל סג ותלאה מנוסים ע"י שבע נפות מוקפות שבעתים. וכדי שלא להעמיס על המעיין בו, תחלקתי החבור הלו על שני דרכים. **הראשון** הוא ציבור דברי כוונת המחבר, ולא ימלא בו שום דבר יותר כ"א מה שהוא צורך והכרח לציבור דבריו. **והב'** הוא שאין בו צורך כל כך להבנת הענין רק שהוא כמו סעד קצת לדבריו, ועל ידו יהיו דברי המחבר יותר מנוכרים ואמיתים על ידי ראיות הפסוקים ומדרשי ומאמרי רז"ל שיתבארו בזה החלק. ולפעמים ימלא בזה החלק דברים שהם נגד דעת המחבר והם ישוב על דברי הרמב"ם במקום שהיה המחבר עליו וכל כיוולת בו, ועוד ישוב על מדרשי חז"ל שהם בתחלת הדעת קצת תמוהים מאד עד שהם נבארו בחימה לפי דעת הרמב"ם, כגון 'בפרקי ר"א פ"ג שמים מהיכן נבראו וכו' ומדרש רבה מלמד שהיה סדר זמנים קודם לכן וכיוולת בכן שכתב הרמב"ם דברים זרים עליהם, כולם הם מתבארים יפה בדבריו בזה החלק בלי שום גמגום ופקפוק בשום:

ולפי שראיתי שהרבה המחבר הר"י אלב"י חזר את ספרו הממוד ספר העקרים על שלשה דרכים, והם עקרים שרשים וענפים, וקרא את הספר בכללו בשם 'עקר'ים לבד. לכן ראיתי לקרוא את ב' חלקי חבורי הלו ע"ש הב' חלקים האחרים של כוונת המחבר, והם 'שרשים' וענפים. ובהיות שכל הכופר בשורש הוא כלא כופר בעקר עצמו שהשורש שייך אליו והסתפק ממנו כמבואר בדברי המחבר במאמר ה' פ"ג ובאשר פרקים

הקדמה

מקיים הבאים הם, אם כן השורש והעקר הם כמעט מורים על ענין אחד ומן שמות הגרסאות והמשפטים הם. לכן קרינו את החלק הראשון מחבורי שהוא ביאור דברי המחבר ג'כ בשם 'שורשים' לפי שכן שהעקר א"ל להיות זולת השורש והשורש זולת העקר כמו כן א"ל להבין דברי המחבר על מכונו זולת זה הביאור. ולפי שהענינים שהיה המחבר לנורך אמונה דת חורפתו הקדושה עם היות שהם דברים וענינים גדולים עד שרוב גופי התורה תלויים בהם. מ"מ אף אם יספור באחד מן או בזולת לא בעבור זה תפול התורה האלהית לא בכללה ולא בחלקיה ואפשר לה להיות אלהית וזולה. לכן קראתי גם כן את החלק השני מהעבור שלי בשם 'עצמים', ולפי שהחלק הזה עם היות שהוא מתגולל לעניני השפך ומסתחף ממנו בכל מקום ומקום לפי מה שהוא כחבר. מ"מ בביאור הבנת דברי המחבר אין בו לורך גדול כל כך כי הוא אינו כ"ל ענף היוצא מכלל דברי המחבר. אמנם בזה החלק ה' יש בדעמי להרחיב בו הדבור עד מאלד ובו אקבע אהלי יד ה' הסובה עלי בשפטים טובים ויפקדים מפנימים המשתמשים אלהים ואדם בתורה נביאים וכתובים ובכוונת מדרשי ומאמרי רבותינו ז"ל בכל מקום ומקום לפי כוונת המחבר וכפי האורו מן השמים. ובעבור שיהיה בו אריותו מדרשים הרבה לא רציתי לגלות ולעבר הענינים כדפי השפטים כדי שלא להעמיס על המעיין בו ותל א יבא שום גלגול דברים להמעיין בביאור הבנת דברי המחבר ע"י. ולפי ששהה עם חבורי הלו יהיה תלם כל צורת האילן כפי דעת המחבר והם עקריים שרשיים וענפים לכן קראתי זה הספר בכלל רצוני הפנים שהוא העקרים והפירות שהם השפטים והענינים, את הכל בכלל קראתי בשם 'עץ שחור' כי עשה הוא תפול ושרש האילן על מצוים מים במקומו המיוחד לו לפי שכשו ודי לרבו, ועל כיוצא בזה אמר המשורר והיה כעץ שחול על פלגי מים אשר פרו ימן צעמו וגוי. ובהיות שאין הפירות יכולים להחסיים ולהתגבש על האילן כפי זרכס זולת העלן המנינים עליהן וע"פ שארז'ל אלמלא עליה לא אחסיימו אהכלא, הספתי בו עוד **מראה מקום** על הפסוקים והמדרשים, כי באמת הרבה פעמים חמלא דבריו המחבר שמיא רציה לדבריו מליזה פסוק והוא נכתב בכמה מקומות בתורה ובנביאים וכיוצא ומדבר בכל מקום לפי ענינו שהוא בו וע"י כן קשה להבין דבריו המחבר, כמו שמינו במאמר א' פ"ג שמיא המחבר רציה לדבריו מהכתוב ומכמי בתוך גני ישראל, הרבה היו מנינים שזיה הכתוב הנאמר בתלכת המשכן ובכן ועל הרבה פירושים שונים משונים בדברי המחבר וכולם אינם אמתים כי אין כוונת המחבר שם רק על הכתוב הנאמר בתלמי א' סי' ו' וכמו שיכתב שם בפ"ג ה"ל דבריו ע"ש. ולפעמים מיא המחבר כתוב אחד וכוונתו על סופו ואינו מיא כ"ל תחלתו וכיוצא בזה הרבה שא"ל להבין הכוונה בתמי ידיעת ענין ומהות הכתוב, לכן חקנתי ועשיית ג"כ המראה מקום על כל הפסוקים והמדרשים ומאמרי חז"ל באופן שיהיה הספר הזה בכללו ובעברו חוב לפי כל כשלתן הערוך לפני מלכים ועליו כל מיני משפטים ומגדים טובים ופרסו מתוקים לכל אחד ואחד די ספוק. ובזה יתקיים מאמר הכתוב הנזכר אשר פרו ימן צעמו ועלה"ו לא יבול וגו' :

אכן שאין השירות יכולים להתגבש כל זכך על האילן אם לא יהיה הכרס מצובר ומסוכך מן האבנים והקוים וכיוצא מדרשים הנמלאים בהכרס המולידים רית רע בטריות ומקלקלים את הכרס, לכן רציתי גם כן לבער הקוים מן הכרס ולסלק מחוכו כל האבנים שהיו לאבן נגף להמעיין בתוכו, והם העניות הנמלאים בזה הספר וביחוד בשני מאמרים האחרונים היו בו הרבה עניות בצבה שהרבה מן המעינים בספר העקרים והלמודים בו לא היו לומדים כ"א ב' מאמרים ראשונים אבל ב' מאמרים אחרונים לא היו מעיינים בו כל כך בעבור זה היה נאמר הספר בתמי מונה. אמנם העניות אשר פרסומם לא היה גולה כ"כ ולא היה נראה לעין כל הגהתי אותן ואייתי להפישן באותיות אחרות שאין דומות לשאר כל האותיות קהפים וגם רשמתי בשני גדדיהן כחלי לבנה בזה () כדי שידעו הכל שזה נחחדש ולא היה כבר, ובאולי יכולין ליישב דברי המחבר זולת הגהה זו. אבל מה שהוא עשה גלה ונראה לעין כל הגהתי אותו בלי שום רשס וגדר, ועם זה יהיה צורת האילן תלם עם כל וכל. ועל כיוצא בזה אמר הנביא ג"כ והיה כעץ שחור"ל וגו' והיה ענה"ו רען ונשנת צאורם לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי. בכן אל אל חי ארץ. בחתונת ובפסלה לפני אהתק. שיתן לי מתנת חסם בדעה ובינת ויפלי יחס. וכשם שהאיר האור מתוך החושך והעין. כן יאיר פני בתורתו האמת בקולות וברקים ועץ. ע"י מרע"ה אשר בא ה' אליו בעב העץ. ובכן תפלה אליו בכל כמי ואויו. שילמי משניות ומשנות יפלמי. ובדרך אמת יתמי. כמאמר המשורר הדריכי בתחקך ולמדתי. כי אהה אלהי ישי אורך קייתי כל היום. לכן ענמי והוסיפני. וזה הכלי. בעצרת נורי וגו' :

הקדמה שניה

אמר גדליה בן הח"ר שלמה הנזכר למעלה. בזהותו כן כ"ו שנה עמדתי על כל הדברים ה"ל ושלמתי את דברי כפי אשר נדרכתי עם חבורי ה"ל אשר הוא גדול הכמות ומעט האריות. חסם באורו ומן לא יכולתי להסיק רצוני ולהוציא החבור הלו מן הכח אל הסועל במלכת הדפוס מפני שרציתי כי קר הסוג

הקדמה

המעשה המהפכני מב' בנות. הא' בעצור הרפתקאות דערו עלי בלאו זמן ממקרי ילדי הזמנים רדפו השינוי עד הרמה עד אשר לא יכולתי שאת, וכמעט שכלנו ואכלנו, כידוע לבני עירי ואשתי מקוים. הב' שלא היה לו ביכלתי להפריז כל על המדה ולהוציא הוצאות על הדמיון כי הדעה, כי החסר גדול יותר ממאה ירידים שלמים וזהו כפר העקרים בעצמו והיה ההוצאה רבה עלי. בכך הייתי מוכרח להשים ידי למו סי ולהיטת ממלאתי מלאכת הקדש זמן מה עד אשר אירוסים מן השמים. והנה ישבתי בסל ושם ממלאתי זאת עד ר"ח השניון שע"ז והבטתי אל ימין ואין עוזר ואל שמאל ואין סומך ולא ידעתי אל מי מקדושים אשה, ואמרתי בלבי מה יתרון בכל עמלי שעמלתי תחת השמש כי המעט שנתן לי אלהים מברכתו לא יספיק לי כ"כ עד שזכר להוציא את מלאכתי הקודש מן הכח אל הפועל, בזן ראיתי והתבוננתי בעמלי ואמרתי טוב ללכת אחרי הקו"ר"ם ולהאזר באמרי"ם וללקוט בשושים שושנת העמק"ם, כי הדעה דברים כחבתי בענפים אף שלא היו לריבין לשום עזר באור כוונת המחבר הכ"י חלבו ז"ל רק כחבתי אותן אצל שותפי ולווחא. וכבר חזר"ל כל שחכמתו מרובה ממעשיו וכו' והיה בזה ועקבותיו וכו'. לכן ראיתי לקצר הענינים ולמעט אותם ונקחתי משם כל המאמרים והפסוקים שלא היו לעורך ענין כוונת המחבר והעמקתי אותם על גיוון מיוחד להיות לי למשמרת כי שאלו לבי המה. ומעט מן הפסוקים ומאמריו ומדרשיו חז"ל שראיתי שיש בהם קצת איזה סעד ואורך לדברי המחבר הנחתי אותם על מקומם המיוחד להם, כדי שיהיה נרמץ האלין נמוט ונשתל בצלמותו, ובהם נחתיים בו סוף מאמר חז"ל שזכרנו וכל שמעשיו מרובין מהחכמה למה הוא דומה לאלין שמשפ"ז מועשין ושרש"ז מרובין ואפילו כל הדורות שבעולם באתו ונושבות בו אין מיוזן אותו ממקומו שנאמר והיה כע"ן שחז"ל על מים ועל יובל ישלח שרש"ז וגו' והיה עליה רענן וגו'. ובכן אבא בחיל להחליבה, ואל מלאכת אלהים לקרבה. ומעיד אני עלי שמים וארץ שמלאכה זאת עלי כבדה ואינה ערבה. רק כדי להפיק רצון וההנהגה חביתי שהפירו כי על זה כבלה דעתי שאינה רחבה. ואמרתי אין מעט באהבה. לכן באתי לבקש לכל מעשין בזה הספר וימלא בו איזה עטות או שגיאה שילאה מתחת ידי חלילה שידעני לכף זכות ולא לכף חובה. ויחזקנו באהבה רבה. וכן ינאל מכל עוקה ונרמז ומיום הלהם. ויחזקנו מזיו השכינה עם שאר הדיוקים בעש"ב. כה דברי המעתי המהפכני והלוחך עמר רגלי ישרים הלא הנהגה האדוקים והתמימים על המשמר עטות אלהים רבה:

גרלי"ה בן הח"ד שלמה הסבונה זלמן שליט"א איש ליפשיץ ממדינת פולניא. כותב ותוספת
נצי"ס יום ג' ז' אדר שע"ז לפ"ק פה עיר ואם בישראל קהלא קדישא לובלין י"ז:

רמזי פרקי המאמר הראשון

בחקירה מעקרי הדתות כבה הם, ויחלק לששה ועשרים פרקים

פרק א יודיע בו קיומא שיש בחקירה על השיקולים לדתות. ויחלק שם עקרים כוללים וחלקיים לכל דת ודת: ויבאר על הכתובים ז"ל שמהם נראה שהיה מעשה מקרי אורית משה. וכן יקרא על האומרים שחזון שכולם עקר לדתות נמש: (ובענינים שם יתבאר יסוד טוב על קושיה במחבר):
פרק ב יבאר בו מי הוא המבחי דבר מן העקרים שיקרא **פרק ג** יבאר בו מי הוא המבחי אורית ולא יקרא כומר: **פרק ד** יבאר על מה זה יסוד מלת עקר ויחזק על הכתובים שם יתבאר כוונתו ז"ל אם המבשר כסוף הוא מדוקדק אם לאו, ויחזק ג"כ על עקרים אחרים שנתנו לדת האלמית, ויבאר שחזון שחזון משה מדוקדק: (ובענינים שם יתבאר יסוד כוונתו שיש דעת על כוונת הכתובים ז"ל במבשר כ"ג עקרים שחזון):
פרק ה יבאר בו שהעקרים הכלולים לדת אלמית הם ג' שם כמו אבות, וזה מציאות הטעם ודעות מן השמים וזכר ועונש, ושפתת אלו שרשים אחרים ומתעשרים מכם ומתלים כסם, ואמר כי לכן היו ברכות ריש ג' שם מלכות וזכרונות ושפירות כנגד כ"ג עקרים כלל, ואמר שכל העקרים שמהם הכתובים ז"ל מתעשרים מן כ"ג אבות הללו:
פרק ו יבאר בו הכנה מציאות דת טעמים לקיום כמין האנושי, ויבאר שיהא לבד לא תספיק לקיום הקבוע במדיני בזולת המלא דת אחת. ויבאר הכנה מציאות ששונה

במדינה או במלך:
פרק ז יבאר שסוף ראו שמתאם תורם אלמית לסתור סלחנים אל מול הסלחנות האנושית:
פרק ח יבאר שסוף תמנע ענינים וממנים נמוכים וממנים אלמית, ויבאר כי כוונת כל אחת מן הסלחנות מסו ונמה חסר כל אחת מן מוחלם:
פרק ט יבאר בו קצת חסרונות אשר בדת הנמוכים כמה שהקצו מן האלמית, ויבאר שחזון קראם כמסות תורת י"ז תמימה וספוקים כאלהם אחריו. (ובענינים שם יתבאר גם כן הכסות שאמר המלך להשיגן כק מם על האסם וגו', וכו' ויבאר ג"כ הכסות ל"ג' כסות ל"ג' אמת וגו'. וכסות ודעת וחקרת ושאלת וגו' והכסות משפטי' אמת וגו'. וכסות ודעת אשר יבאר את אמת שיש וגו'):
פרק י יבאר שמתחלת הדת כעומדות בכלל מן הכסות והסתות, ויבאר למע נכחם כמחירי כמחירי משה אחר שאינם מתחלה אלמית כמה שהיה אלמית: **פרק יא** יבאר בו שמתחלה דת האלמית בכלל מן ג' שם מציאות הסם, וזכר ועונש, ודעות מן השמים, וזהו נמו אלו עקרים כוללים לדת האלמית, ויבאר כי אלו כ"ג הם שמו ז"ל במבשר פי חלק:
פרק יב יבאר כי מתורת משה ראו שחלקת ראיה על הדברים הסבירים לתורם אלמית אור שסכל מסבירים

רמזי פרקי המאמר הראשון

פרק כד יחקור אם בעל סדה נוחיב או רשאי לחקור על עקרי דתו ואמונתו והשרשים המסתעפים מהם או סוף מחויב לסמוך על קבלתו :

פרק כה יחזקאל חס אפסר שסמאל חורב אלכית יוסר
מלחמ בזמן אחד לאומות מתחלפות או באלמות
מתחלפות :

פרק בו חזיר צו מספר המקרים והשרשים בעולים מכלל המאמר שהם הכרחיים לדת האלהית כפי מה שחייבנו העיון החזירי ולפי מה שתגזור תורת משה

המאמר השני

בביאור העקר הראשון שהוא מציאות השם, יחלק אל הערה ושלושים ואחד פרקים, והנה פרמן:

ההערה היא להעיר המעיין ע"ד הלמוד בספר זה ד:

פרק א יבאר בו שהמציאות הנאמר על השם ית' חייבו
נאמר עניו על הדרך שיאמר על וולוחו מן הנמצאות,
והנאמר שאין מציאות השם ית' בדרך מושג מהד מכוסו אלא מהד
הנמצאות המושגות ממנו. ויבאר כי קט מוזמר ברכי נשי
אם יי' :

פרק ב ויבאר בו שאר אסתר שחזרה על הכתובים פועל על
 יבאר שחזרה על פועל כמו פועלים, ואל תאמר
 פועל פסוק ואלו על הפועל כבדור. ויבאר כי חלף שם
 בו ית' שהוא פועל בלתי קדום כמו שחזרנו רבים: (ובענינים שם
 ויתבאר יסוד על הכתובים שהקדים על יסוד חומשים
 פועל בלתי קדום ויבאר שחזרה שחזרה ר"ל חלף כחתיב הקדש
 וכו' מדרש גיב' על זה, ויתבאר גיב' הכתובים שחזרה שם
 מ"ה כחלשום ענין בדרתי וגו' מדרש רנ"ו, ויתבאר בו גיב'
 ענין דרשום שחזרה וכו' (אסתר):

פרק ג ויבאר לו על אלוה' ד' ויבאר כסא ייח' שטוב וטעם
בזמן, ויבאר לו פסוקי ייח' מה מעשיותיו המהפכיות,
וזה' בא' להסיר המצור מהנזל על הרצון שיהיה שורר גדול
ממסכן, הטובל על ידיעותו ויבטחנהו על האחרים, ויבאר לו
שאלו' כו' י' אהנו מייחב' בינינו כסא שחייב לנו: (אנשינו)
כסא' ש' יתבאר פירושו דרשנו במאמר על ס"ח' בענין ארבעה חסם
שחידו' מהבחי' ויבאר לו ג"כ הכתובים שפיעשים כי לא
מהשגיח' מהעבודותיו וגו'. ויבאר לו ג"כ ענין ידיעות
גמלתהו אלו ס"ח')

פרק ד ויבאר לו כי מה שזכר בתורה ויזכירם סדרנים מזהב
אל השער בזמנים ותהלים הם זריאם על מלאות
שועל כנזוח וזלזול, וזלזול מזהב שיוזל בזלזול מלאות הם ויזכירם
המחשבות מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב
(וזה המזהב) ויבאר לו שזלזול מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב
פרק ה ויבאר לו שזלזול מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב
בתחלת התלך שזלזול מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב
אין אחד מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב
המזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב מזהב

פרק ו' ויבחר לו הדין הכהנה הצויות שאליו שלחם כל
בעל דא נצחק מליחות ססס והפירות הסמכסס
ומננו . ויכלל שבטי אץ לו גדר רושט כדי שיודע מכוסו
ומלאוטו על דרך כלתם :

פרק ז יבאר כי מן הערשים המכתעצב מערך מציאות בשם
ימשכו כל התארים שאפשר שיוחסו לש"י ואז יסולקו
ממנו, ויבין הסעם למה שמזה הערשים ארבעה ולא יותר :

פרק ח ויחל לדבר בתורה כדי שיתבהר שרש האחדות ויאמר כי האור שיתואר בו דבר מנר פסולתו לא יחייב רבוי בחק הפועל כלל אם אף יפעל פעולות הספיות הן שיביא הפועל בטבע או בדגן. ויאמר כי הנשג האור ותפעל פעולות מתחלפות. ויאמר כי כפי דבר ויחלל האור מתאדים משלש שאין אחד מהן מחייב רבוי בטמאותו :

מספיקים זה בידי אלוקים, וכי משה ראה שאלו הם
ההנהגות הדת האלויות, אחר שהוכחו זה בהחלטת נפרדת
בראשית במדרגת מה שיוצא בכל חכמה ההנהגות בהחלטת
ויוצא כי עקר ההחלטת המורה הוא מושג ספר חולדות אדם,
ויוצא כי הכחוש, ויוצא מורכב שיהיה אדם יולדו:

פרק יב ויבאר הכתוב לנו את מה שהנביא ז"ל החזיק
מכלל העקרית עם כיוונו מאמין שהוא דבר עקרי
במורה מהם כמו שכתב בפרק כ"א מן החלק השני מספר
המורה :

פרק יג יבאר שאין כל דם שחודש באלו השלש עשרים
שארצו היא אליהם על כל פעם, אלא שחודש גם
כן בכל השנים המסמכותיים מהם ואז אפשר שיהיה אליהם,
ויאמר שהכוונת בחדש מן השנים באלו כוונת נעיקה;

פרק יד יבאר שאין ראוי לנשות בעקרים וגא' בערשים שום מלוא ממנוה הסורה, ויאמר כי לוב לא נמיה סקבלה שורש אע"פ שהיא הברכה ל'יום הדת'. ויתן הטעם למה נמנה האחדות שורש עם היותה מלוא פרעיה, ויבאר למה לא

נאמרו כל העקרים בעשרת הדברות כעשרות. ויחזק שליו
דבור אנכי עקר כמו שכתב הרמב"ם ז"ל אלא מהוא:
פרק מו יבאר השמיים הנחלים בכל אחד מן השלשה
עשרים, ויבאר להם מיטע אולם בזה הדבר

עקרים וארשים שסס חכות וחולדות ולא נמנו כלם עקרים :
(ונעוסים שם יתנאר ישכ עוב על ספק גדול שסיה מן הראוי
לספק בדברי רמב"ם וכן הוא שם על דברי המחבר) :

[illegible]

פרק יז ויבאר שיש לכל חכמה התחלות. ויבאר התחלות
החכמות בכלל בי אלו הן וכל זה כדי לבאר הסודות

[illegible]

פרק י"ט ויכיר בו גדר האמונה ויבאר בו הדברים שאפשר
שחנא האמונה בהם וביאור דבר תפיס האמונה
יותר חזקה :

[illegible]

פרק כא ויבאר שהאמונה תביא את האדם אל הכללית הכללית
ויותר מן הידיעה המחקרית ויאמר שזה דבר יאמת
אותו בסיון :

פרק כב יוצא הדבר שבאמונים בו מביא אל הסלחה, ויאמר כי אין האמונים נזמנות מביא אל הסלחה. ויאמר שבנזמנות שני מינים. ויצא מהיכן יודע קדנר שתשול האמונה בו :

פרק כג ויאמר כי תלמד האמונה בבורה ובנמות וכלל הנסים
שנאו בבורה בכלל, לרץ לסמיך שם אמונות
עיוניות שהם מנעורות לקיום התורה בכל זמן, ויאמר שהכבוד
האמת מן יקרא מין. (ובענינים שם ויתבאר יסוד פל דברי
המחבר כי לפס ריבועו נראה שדבריו קוטרין את מה שכתב
לעיל בס"א):

20

פרק ט ויבאר כלל המחוייב פלוג הסותרים מהםם יתי כן
שכיוונו ענינים כן שכיבו מקרים . ויקשה על זה בשכבר
יתחייב לו לזיוה תואר או תולרים כלהדות וחולות :
פרק י ויבאר על כמה פנים יאמר הם האחד ועל אי זה
ז' יאמר בו יתי שטוח אחד ויבאר פסוק שמע
ישראל יי אלסינו :

פרק יא ויבחר איכות המלא הרבוי מן המחד והסגלנות
המלאות מן הסכס הרשונות לשי דעת ארצן
סיויח והרמבים ז"ל. ויבחר מה שחזרו' אחרים שבת לשני הקב"ה
רבוי שו עולם לכל נתח כן וזו וזאת לה
כשם תנצח בתי כנסת ויבחרו להם בתי וזו. ויבחר שמונת
שבת יחא אוח :

פרק יב
במשאלות המלאכים וחילוף הדמות שים נמהותם
ואז ימלא הכרובי נפש (ובנפשותם שם יתבאר
חמיה גדולה בדבריו המחרב בזה : וכן יתבאר ג"כ ענין
הסתכלות מרובי המלאכים שם דעת החורין וזה הדבר
מסרינו יראה אחיה בלי שום ספק : וע"ז יתבאר יסודו על
הספק כוונת בני מלאכים המסתכלים לאברהם שם ולונו : וכן

יִתְבַּחַר י"ב מדרש ד"ל ה"ן מלך אחד עושה שני שלוחות וזה
שני מלאכים שלוחות אחת):

פרק יג יבאר הכא הנינו מן האחד השלוח הפסוק לפי
דעת אב"ן שיד קדמוני הפוליוטוסים: ויקשה על
דרך שזכר בספר יצ"ו ויבאר על זה פסוק שמע ישראל: (ובענינים
שם יתבאר עוד מענין מהות כרובי ה"אלא תאמרו ותבדל לפי

פרק יד ויחזק לדרב בשבועה שיהא סלוק הגשמות
ויבאר על איזה דר יוחס לשם ויבאר בהסתעלות
בגשמיות כדיון ועל הויתורות והתורה ותחת ניהם אלו
הוא חלק מהמחשבות והוא חלק מהמחשבות והוא חלק מהמחשבות

פרק טו ויבאר על אלוה' דל תיחום אליו ויבאר ששמה
שאלה כסבוב ויבאר ש' במשקו, ואמר לו
ששמה במשקו. ויבאר פסוק מה יקר חסדך אלמים ופסוק
יכיוון מדרש יוסף ונחל עדניו תשק: (נעניס) שם ויבאר
כסבוב שאלה משמך אל כסבובי רגל גורו (גור), וכו' ויבאר
כסבוב רגל רגליו אלמתי וכו' וכו'.

פרק מו
 ויבאר לנו אמרו חכמים ששמוק גסולה בלדס :
פרק יז
 ויבאר לנו אויס דער יאמר בשם או בכבוד השם
 שמוק במקום אשר שמינו בשם : ויחקור או אפשר
 ויבאר בשם או בשם שמינו בשם שמוק בלד כחו דל המינה

שאלה: האם יש צורך להעביר את המעורבות למערכת המשפט?
 תשובה: כן, יש צורך להעביר את המעורבות למערכת המשפט. המערכת המשפטית היא אחראית על כך שכל אדם יקבל את הדין. לכן, יש צורך להעביר את המעורבות למערכת המשפט.

התחשבן כסלתי משוער כהנוטם הגלגל הוא הזמן ויבאר פסוק אל
 ראשון ואלי אחרון : (ובנוטים) שם יתבאר מדרש דבר מלמד
 פסוק סדר ומנים קודם לכן . ומה שפירק ריש שמים מזה
 מקום נבדלו וכו' כדי לאוהלי ונעלם ומה שפירק שמים כפסוק
 המורה על זה . והמדרש אל שם בפסוק ונעלם בלעז : וכו'
 יתבאר ג"כ מאמר ד"ל שיהא שני סוס עולמא וחד חריב :

וְכֹונֵן מַחֲמֵד רִצִּי שֶׁבַע שָׁמוֹת יֵשׁ לוֹ לְיִצְחָק וְכוּ', וְיִסְתַּכֵּר כּוֹ גִּ' בִּשְׁמֵי רַקִּיאוֹת שֶׁמְהוּרֵם בְּרִאשִׁית בְּרֵאשׁ וְגו' וְיִסְתַּכֵּר בֵּיתֵהּ הִסּוּ וְגו' וְרוּחַ אֲלִים וְגו' וְכֹונֵן הַמְּדֻרָּה וְיוֹנֵת וְיִסְתַּכֵּר שְׁמֵי כְּפִי וְהַכּוֹנֵן מַחֲמֵד וְיוֹם אֶחָד כּוֹ לֵהִי שְׁמֵי רִצִּינֵי כְּפִי כּוֹ לֵהִי דַעַת הַמַּחֲמֵד וְיֵל . וְיִסְתַּכֵּר כּוֹ כֹּונֵן הַכּוֹנֵן וְיִסְתַּכֵּר לִיסְרֵה אֶתְכֶם שֶׁבַע עַל מַחֲמֵדִים וְגו' וְכֹונֵן כְּכֹונֵן לֹא הִסּוּ בְּרִאשִׁית

פרק י"ט יבאר בו שכל תואר שיטואר בו הס"י הוא קדמון ונלחי כמוכו. ושהוא יתברך אינו משתנה אחר

רמזי פרקי המאמר השני

יחבאר ג"כ הכתוב סוף דבר הכל נשמע וגו'. וכן יתבאר
ג"כ עיון גדול בדברי המחבר בתיאור הכתוב אל יתהלל חכם
וגו', כי לפי הנראה שם דבריו סותרין אחדיו:

[illegible]

פרק ז ויבאר קאט השקות ש"ס בדרך המצחן שאמרונו להגדיל
 המעשרים כמובנים. ויבאר שאין בדיעבד המעשרות
 באשקאק לזה וכן שיהיה לעדום הכרובים הנזכרים אל ש"ס, וע"פ
 מן הסכרם שימאז ויוז אלבי להכרינם. ויבאר שיש קאט פעולות
 שיש עדום מזה ואליו שיעלם עדום ערובם בולות וכן
 אלבי, ונעבדו וכן נעבדן קאט שיש ש"ס אל ש"ס, ומחמת, ויש
 ש"ס קאט פעולות וזהוהו שמוחם בנעם אל אל אשכר שידעו
 כלם שיש הככל על שאלמוהו אלף מנה שיש האלבי. (וענינים)
 שיש יתבאר קטחיות ודורות טעויות דרביה במסכרם ש"ס)

פרק ח יבאר בו שאין הכוונה מזה הכח המדמה כמו שחשבו הפילוסופים, אבל הוא שפע אלוהי שופע מל הכח השכלי, ויחזר בו גדר הכוונה ואומר שמדרגת מופע רבינו ע"ה היסוד למעלה ממדרגת כל הנבואים שבהם כללי חמשי נבואה וזוהו בית חמשי :

פרק ט ובאחר למע יראו הנביאים אה השם בתמונות מתחלפות
עם ביותו אחד בעלמו, וכן למע יראו מראות מתחלפות
וידברו דברים מתחלפים על ענין אחד בעלמו :

פרק י יבאר דרך הגעת הנבואה וצוירה אצל השכל שלט על דרך כפילוסופים. ויבאר איך יצויר חלוק המדרגות גה כפי ההעבר בזה המדרגה עם הכח השכלי, ויבאר הסדר שלבין נבואת משה לזולתו וזין כפי משה לנבי וזולתו:

פרק יא יחזר כי באמנויות אלה סוכין לנבואה החול הנבואה על סגולת מוכן אלה, כמו שהגיעה לישראל בשעת מן תורה באמנויות אלה, ואליהם באמנויות ואליהם, ויבאר להם נמאחם הנבואה בישראל יותר מוולחם מן האמונות :

פרק יב ויבאר כי עקר מציאות הנבואה בניין האדם חינו להגות הסמויות אלא כדי להגיע לאדם או לסלמות האנושי, ויאמר כי לזה נמנים הנבואה שורש מסתעף מן חורש מן השמים שהוא עיקר ולא כספק, ויבאר למה נמנים ההשגחה שורש מסתעף מן השכר והטובות ולא כספק:

פרק יג יחזקאל בן בוז חסד חסד לרחל באלהות שהשתנה לאומה אחת נענמה בזמנים מתחלפים, חזו יחזקאל לם

[illegible]

פרק טו ויחן נעם למה נאמר הכשר לאדם וכומר לכהן
 וחור ואשר קאחו למשה. ויבאר מה חטא קין
 גביניאוי מסרי האדמה מנחה לשם שלא שעה פסם אליו ואל
 מנחתו :

פרק מז ויבאר שהק' מלת עולם, ויאמר שאין לשון עולם
 וכן לעולמים וכלל הקק עולם ולא עד עולם מורה
 אלא על קצו ובעל חילתו וזהו מורה על נצחיות.
 ויאמר כי בבית שני נכלול מנין הסודות מנין אצ"ט שהיא
 מנחת הקדוש לפי דעת הס"מ"ט ז"ל, וישיב מה שהז"ל
 ג"ס וסמ"ך שכלותם כגם סיו עולם, ויאמר שהסכך שדינתו
 כיום אצ"ט כדן עברי:

בו, ועי"ז יתבאר גם כן ביאור זה הפזמון. ויתבאר בו גם כן הכתוב ה' הוא האלהים:

פרק כב יבאר שמוק מלת אור, ועל כהם פנים יואמר אור, ולמה נקרא הם"י אור. ויבאר שיהיה נגדוהם הקפה אתם יבאר נענץ פנים בהם, ויבאר נשם אור"ל ויבאר לקחם עניו כחות, ויבאר שחלום לא יזנו מהדבר **פרק כג** (וענינים הם) ויבאר כחות מדרש נשם בנפשו יורה אלמים חם בזה ונ"י וכו' נענץ אחר שצילורו מהחכם שם יבאר כי המהוללות מדרגות הכתמים היום שני המהוללות הכהם חלום שחלום: אור"ל צו יבאר, ויבאר כהם יסיהם יתרון לקחת הכתמים על קהם לפי דעת המה"ם ז"ל הכהם שני ציליות נדוקות עליו וכל המהיבות כחותם עליו (נדרב):

פרק לא יבאר כי מקשר חלקי המציאות קצתם בקצתם יש להבדיל חזית על מציאות סבה אחת קושרת כל המציאות והקושר הסוד המהותי המציאות. ויבאר שהמראה שראה אליהם כבר חורב רמו אל, ויבאר כי קול דמעה דקס וסי' מה שחזר'ל מאי חשמן חיות אש מלללות:

המאמר השלישי

בביאור העיקר השני שהוא תורה מן השמים ,
ובו שלשים ושבעה פרקים :

פרק א ויבאר בו שהאדם שלם הכריזא ויותר מכל כ"ח, ויספור דעת הקדמונים שבו אומרים שאדם חסר הבעל מן הבעל מי, ויבאר איך יקנה האדם המדות מן הבעל חי וזכו מלפני עבכמות ארץ :

[illegible]

פרק ג ויבאר שדעת הילולוכוסים הוא שחלית מין האדם הוא הבנה המושכלות ויבאר דעה כי לפי דעה אין שום אדם משני הכליות האנושי ואברהם יצירה האדם לבטלה, ויבאר שזה נרמז במזמור השמים ומספרים כבוד אל: (ובענינים) הם ואברהם תאמר ד"ה מעשה ידיו מניד בקרע מעשיהם של דיוקים וכו' ומאי מיו מער):

פרק ד יבאר של נמצא לפי מדרגתו יקל עליו לכסיג
שלמות המיוחד לו כפי טבעו. ויבאר שאין דום
למנוח מקיס מושג לשום נכרה אלא בתעשים, ויאמר
שאין כל מעשה מקיס השלמות אלא בתעשים הנעשים כשכלה,
ויאמר כי האדם דרוק מדרגתו מאצל בעלי הנפש המשתכלות
יטעך אל רבוי מעשים לכסיג שלמות:

[illegible]

רמזי פרקי המאמר השלישי

רמ"ח ומאות לא תעשה סתים ולא כסדר :

פרק כה יאמר כי בלילות האחרים שאלו נחלים במאות
עשר ומאות ימים יאמרו שאלו המלכות חלקים
מחורבן ונחלת ארמים , עסק בדעות ובמחשבות ובחשק ,
כדי שיהיה שלמות נקמה בכל חמס ובמס עמא , ויבאר
אחר יקנה האדם בלילות האחרים , ויבאר שיהיה
שלמות בלילות האחרים נקם בדעות בלדד ולא במעשים
בלדד , ויבאר שיהיה כי ירעו וגו' :

פרק כט יאמר חזקיהו שכל כחות מלכות ואלו הם
החורבן ומות שלמות בלילות ולא בחלקים , ואלו
הם חלק מחלקים לנקות שלמות : ויבאר שאשילנו נקמה
האחר העשש בנחמה כלל נקמה חסד ויפסיק לנקות
שלמות לפי דעת דר"ל , ויאמר שזה הוא בשרו מלכות
מחשבה . ויאמר כי כעשש למה ויאמר כלל יוסף מנחם מסיחיד
והתלמוד ויהי נשתת :

פרק ל
ויבחר כי מדינות בקינות בארצות הברית
מקום רבים, ויבחר מה הארץ כי דוד ושמעון
על ארץ כיו. ודקוק ויעדו על אחד וכו', ויבחר חתונ
בין מי יעלה נכר ה' וכן ה' מי יבחר כחלק וכו':
פרק לא
ויבחר מן העם שבנו מלך, ויבחר שמואל ויבחר
אדם שיהיה פטיש כיו. ויבחר כיו. ויבחר
ויבחר פקוד מה ה' אלוהי שואל מעון וכו':
פרק לב
ויבחר מן העם ויבחר מה ה', ויבחר שיהיה על שמו
פטר אלו מלך ויבחר אהרן וכו' ויבחר מן העם
ודומהו כשיבחר כשיבחר (לפנים כשנבחרו אלוהי)
פרק לג
ויבחר כי הפסח הכי הנהגה אל ויבחר אל
עבודת הכס ואל עשיית המעוה ואל כל דבר,
ויבחר עבודת הכס נבחרה ויבחרה כי יבחר
אין יבחר שמו:

[illegible]

פרק לו ואמר כי חכמה השם לא תמיד סתם כסא"ל
האכזריות אלץ ונענשו, ויבוא על זה פסוק זה ויפת
זממו ושמה חכמה כדעתנו, ואמר האכזר
יניחן המעשה כדעם ונעם ויחזק בו ולוהו ולא יחשו
לפניהם ויעש לו כי אין בלבו חכמה חסדה וזהו
לשמואל ב' ויבוא שם חסדה חסידים חסידים
לשון האכזר בלבו, ואמר שם חסדה חסידים
שמיים וזהו חסד :

[illegible]

המאמר הרביעי

בביאור העיקר השלישי שהוא השבר והעונש,
ובו הקדמה ואחד וחמשים פרקים :

ההקדמה ויזכור גם כי הספירה והתכלית האנושי העשירי
שאינם הסמכות נדת האלהים במה שהיא אלזית
ראוי

פרק יז ויבאר שלמי מדרגת הנביא ופסגתו ויטה חזק בלחמו
בנופל בדגוריו ובסבבם. ויבאר כונת ישעים בלחמו
לפי כי נדמהו, ויבאר מה שארץ מנשה כרג הם ישעים
ומידן דמיים וקטלים :

פרק יח ויחזר בי המעט לנבוא בנבואה תחשס אר חאפס
 שיהטעט פל א נביא חאפס כלל אר חאפס יאזי יגיש א
 נעמו המסס פסן דכדורו לראפון. וזה אר חאפס לשום נביא
 לנעל דבר מעשרה בנבואה לפי שמעטס כל ישראל מפי הסס
 בעומבי גדול, ויחלש שאין פי מעלדלי חאפס וזר ויסין כל
 חאפס אבדורס מעטעט פסן נבואה מסתס, כמו טכאס כרמיס
 מפי, ואין דבור חאפס נבואה מילואס חאפס, ויחלשו כמו
 טכאס חאפס זר, חלל פלסן קטנס ע"א. ויחלש כח: סס
 פסן טוען טעדי ע"א ויחלש סכל פסרס דכדורס מעטס ויחל
 מסס חאפס. ויחלס כדדול פסן אר חאפס וזר לן וולחס.
 ויחלש כחס חלל לשמעל אל כניני נגד מואס פסרס: (ובענינס
 פס ויחלש יאזב על קדושו סקסס המסס) פל כרמיס כניחור
 דבור חזיל פסרסי: (סכס)

פרק י"ט ויבאר שאלון שום אדם בכתובים בתורה חלוקה לפי
 שלושה דברים: לפי זמן, לפי מקום, ולפי ענין. ויבאר שכל
 המצוות כגון שבת, חול המועד, יום טוב, וכו' הם חלוקה לפי
 זמן. ויבאר שכל המצוות כגון עירובין, חטאת, וכו' הם
 חלוקה לפי מקום. ויבאר שכל המצוות כגון עירובין, חטאת, וכו' הם
 חלוקה לפי ענין. ויבאר שכל המצוות כגון עירובין, חטאת, וכו' הם
 חלוקה לפי ענין.

פרק כ ויבאר שחרור מהם לגמולת כל שתי אהבה שיקים
 נביא אחר במהם, ויחמד שאין ולא קם נביא עוד
 שישראל במהם מורם על זה כהכרה, אבל המורם על זה הוא
 מה שאחר למשה כהמורם ונעלמו ואני ועמך, ויקים כל הרים
 וכל שם שמהם בנחלת מהם עקר חזר לעשות עקר ג' כל
 הנהלת המורם על זה :

פרק כא ויבאר להם הקדושה הברכה עדות, ויבאר שא"ל
לפסוק ויבא יצחק ויזרח לנחורם לנעם לנעם לנעם
ויבאר על זה פסוק כרו לי זדים שיהיו וגו' וספורים הנמשכים
אליהם :

פרק כב
 ויבאר שהחורם הוא ידיו יאום לפי מלך מקבל
 הוא שנתה למשם בסיס בלי שום שינוי ולא
 שפסח יומי עזרא, וישעיה מה שאריל על קת פסוקים יתקון
 כחצרים הוא זה :

פרק כג
ויבא הסדרה במלואו אל הכנף תורה שבעל פה
עם תורה שנכתב, ויבאר שאין לכתוב רשאי
שום דבר הסכמת המון אלא הסכמת אנשי חכמים, כי
הסכמה נכונה פנימים פנימים על חלקי חכמה;
ויבאר שסודות הקוף על ג' חלקים שם נדרים
תקן ופסקו, וזונו עם יסודות ויבאר
וזהו ויכול עם שאין בזה כינויים לסקוף כסם. ויבאר קהל
ממור כללנים כי מור מור חלשים וכו' . מצינו נדרים ויבאר
הקוף ופסקו ויבאר וכו' .

פרק כה ויכר יוסף וקטויות שספקו אהרם על חורב משה
בשאלו שביא בלתי שלם וישיב עליו, ויבאר
ששיל שלם בכל דבר מדי' ככותיה, אם מלך החומר ואם
מלך הפלג הכורה ומלך הכליות, ואמר שזה ערמו נפשו
תורת' של תמימה, ויראו שם נטעם כדכונות:

פרק כו ויבאר עשרת הדברות מקצתם שני מינים טן
בשנים, אם מותו בשני אדם לעקום את מצת
ענין אדם לעבדו, ועל שני כשיש לו מות. ויבאר נט
שני הדברות אלו ולא זולתם, ויבאר גם השלשה ר"ל ודבר
שספור דבור אחד ואחריו: (ובענין שם ויבאר טו) גדול
דבורה בכתובו כי לפי כחולתם שדבריו שם סופריהן אף
שנחה לשל בעל קריא אחר מחמת ראונו. וכן ויבאר גם כן קט
ויבין ע' טו.

פרק כז ויאמר כי כל עשיות המלכות חלוו בכותל הלז, ומה יתבאר שיתן המלכות לא חששה שלמות בנפש המלכות עשה, ויזכיר זה מתפוסק אשרי מתינו דרך הסוללים בנפשות כי וגוי אף לא פעלו עולם, ויבאר לפה כי מלכות עשה

רמזי פרקי המאמר הרביעי

מכללות הסורה, ויאמר כי משה שומר צדקה עושה לנפש הכותלת יתבאר שיש שם לנפש הדיק, ויבאר כעטס למעלה לא הרחיב הסורה לבאר זה, ויאמר כי אחר שהשיד העיון שהסורה חושב ללא ולכפל הדברים הטעמים כל שכן שחושב לתם טעומים ושמונים שסם דבר נמשך ומתחייב לתלות הסורה :

פרק מב ויאמר כי האמונה צריכה להשתחית לנפש מאמין בבורה משה, ויבאר אם האמונה צריכה להשתחית היא על פי הקבלה או מהסורה הפסוקים :

פרק מג ויאמר כי יש לדברים משמעות מהפסוקים, אם בידעת הכס, ואם בשכל, ואם בכח, ואם בפעל, ויאמר כי החיים אי אפשר להם לדעת הדברים על אמתהם לשמי סבות, ויבאר חצוה לו הידיעה אמתהם בלי ספק :

פרק מד ויאמר כי הקבלה הנמצאת נדונו סיום מדברי סניאיים ברא אמתהם בלי ספק ואלא שיהיה כס כוב בשם דר, ויאמר כי זאת אות בריה אשר ביוע וזין כסם על הכולל, ויפרש על פי זה פסוק ובה לזיון גואל וגו' ואפי' זאת בריה וגו' :

פרק מה ויפרש ענין כריחה סברית בין שני אנשים מהו ויאמר שהוא ענין קיום סהסרס, ויפרש פסוק ואחס אנוש סבריו וגו' אשר יתרו מתחייב כוד וגו' , ויאמר

כי בברים סתכרת על המילה הוא להכליל מדינה של יוהסם :

פרק מו ויבאר בנכחון ויאמר כי עקר עבודת מהמאין הוא שיכעס בשם ככל עת כעס הדרס וסמנקה וכעס הסקק וסכנכסח וגו' עקר בנכחון, ויפרש מומור אלחס באומו שמעטו וזו וקלת מומור אלו לוי למע עוככתי :

פרק מז ויאמר כי סתקוס וסחוחלת דבר נמשך מהמאין וסבריו אל האמאין, ויבאר כי סתקוס הוא על ג' טיט

טיט, תקוס סכסד ותקוס סכסד ותקוס סכנכסח, ויאמר כי כיוסר משוכחת הוא תקוס סכנכסח שהוא תקוס סכסח, ויפרש סכך קיחתי כי קוסס נפשי וגו' ונפשי לה' :

פרק מח ויאמר שהתקוס ממנה כליות וממנה סרטיט חלקיות, והחלקיות אשכר שחצוה וסהלס כחיוסן

סמקבל עמזו אלס אכל סכללות לא וכויו עמזס אלוס כל סמקבלס, ולזס לא חצוה סכנכסח סכללות לפי שאין תקוס כל סכלל כראוי :

פרק מט וקסס על סתקוס וסחוחלת ויאמר שסס סככיס לנכסן סכיס, כי ויעידו לנכס וישיכוס עומס

וסכלס, וישכס על זס ויאמר כי סתקוס להסס הוא ויסר משוכחת מכל סחוחלת אשכר שסכנכסח סכס, ויבאר על זס פסוק ואפי' מידד אוחל וגו' וספוק לך דומיס סהלס וגו', ויאמר גס כן כי סתקוס סכס סתקוס ויזיא על זס פסוק קוס

אל כי וסמור דרכו וגו' :

פרק נ ויאמר כי אחר שסכרנו שאין תלונה על כי בלדיק ורע לו מה סכס סכרעומות סכנכס ככחיוס על אורכ

סגלות, ויבאר על כמה פנים הוא סכרעומות, ויבאר מומור סכס כעיו ערדס וסמור סכסו פ' עולס אכירס :

פרק נא ויבאר סכסו גסמור מהו ויאמר סכל סכנכסח סכסלות עומדות כעיו סמחיד, וכי סכסכות סכסחות

סכסחות סמחיד סכסך אל סכך, ולזס יבא סמחיד סכסחות אכר סיוגו וסכסחות אכר סכסחות, ויאמר שאין דבר קיס אלא סכסר

סכסות, ויבאר פסוק וילא מנחם כי עוב וגו' וספוק לו עזו לעמו יסן, וענין סכלס מה סכס, ויפרש כריכ סכסס וענין סכסס סכסר כס, כדי סכסס חסיתם סכסמל כעוב וככס וסלס :

ויאמר שזכו דעת הסורה, ויאמר שחלוק אלו הדעות נמשך אחר חילוק הדעות שיש במסות סכס, ויבאר מה סכרנו'ל כות לו לזרס שלל נכרס ויסר מזה סכסרס, ויסר כגלגול סכסרס חכמי סקבלס :

פרק לב ויאמר כי סכסר סכס אכר סכסו נחלקו כיו חכמי ויסרר לסמו דעות, סכססוסס היא דעת סכסכיס

זיל סמאמין סכסכר סכס אכר סכסו כלו רוסת ונכס כלכר, מכלר סכסדס סכס כול סכס נכסן סכסל וסכסיס לדעת סכסרס, וסכסו כול דעת סכסכין זיל וסכמי סקבלס שיאמיו סכסכר

סכס אכר סכסו הוא לנכס ונכס נידד, ויבאר דכר סכס סכסרס ככס סכס'ל זיל, וסכס'ל ויסר סכסחות סכסחותיו לזס כדעת :

פרק לד ויבאר מה סכסו סכסכין זיל וסכסו לסכסין סכסולס סכס אכר סכסו סכסיס ואל קודס

לכן, ויאמר שאין רחיסס כראס, ויבאר כי לכן עולס סכס כולל עני מיי סכסר, אם סכס לזרס מיד אכר סכסו ואס סכס אכר סכסו סכסיס ויסר רחיס לזס :

פרק לב ויבאר שכל עניו סכסו על סכסס מן סכסר סכסולס לו יסערו, ועל כן יסעסר סכסס כמות עס סיוס

סכסס נסחקס לסכסו נכסל, ומזס כטעס נכסל שסך סכסוקיס יסערו כמות, ויבאר כורכ סכסס כחיס ואל סכסוקיס וסכסכסות :

פרק לג ויבאר לזיו סכסר וסכסולס לנכס כעולס סכס, ויבאר כי מה סכרנו'ל סכסוקיס מביא אכר ככסמס חורר

אוחס כגוף, וזן אוחס סכסר רל, וסכסולס אוחס ככסולס לא סיתן אוחס כגוף, ויאמר שזס סיס מקוס סכסולס לסכסוקיס

סכסכר לנכס ונכס כיוס :

פרק לד ויבאר שיש חלוק מדינה כעולס סכס לנכסו סכסולס, לנדיקיס כפי חלוק מנכס עומס סכסרס וסכסוקיס

כפי רוב עומס סכסר כל, סכסר, ויסכולס אוחס ככסולס סכסוקיס חכמי סקבלס :

פרק לה ויסר אמונח חסית סכסיס, ויבאר חלוק דעות שיש ככסמנכס, וכן יבאר אם סכסס סכסיס כוללת או חלקית :

פרק לו יסכור אם סכסר וסכסולס על סכסות וסכסוקיס רחיו סכיס וסכסו אפי' או לחיו לפי סכסר סכס :

ויבאר שיש חלוק בין סכסר וסכסולס, כי כעולס לפי סכסר סכס רחיו סכיס נכס, אכל סכסר לפי סכסר סכס רחיו סכיס וסכסו, וסכסו יסכס נכס על זס סכסר, ויאמר שזס נכסו לסכסרס

ככסו סכסמל לו אכסו מנן לך וגו' :

פרק לז ויבאר רחיס סכסולס רחיו סכיס נכסו לפי סכסר סכס ממה סכס'ל למסס מן אכלך ככסר, וממס סכסמל

מסכר ככסו ע'ס סכסרס על סכסס סכסל ככסמור סכסל למסס, ויסרס כל ככסמור וסכסור ויסכ ככסר עזיון על זס סכסר :

פרק לח ויקסס על מה סכסמור סכסולס רחיו לפיוס נכסו שסכס מן אין אכס סכסס וסכסולס סכס וסכסר

סכסוטי אכר אין לזיו ככסר שלל וסכס, ויסרס פסוק אכס דכר לסכסו ופי אל ככסר, ויסרס פ' ככסו נכסו :

פרק לט ויסר קוסקס סכסולס סכסל מקוסס למס לא מוסר ככסות מסס סכסוקיס סכסוקיס, ויסכר

קסס סכסוקיס ככסמור סכס ויאמר שאין כל מה סכס ככס סכסוקיס :

פרק מ ויסר סכסוקיס סכסוקיס ככסר סכסוקיס סכסוקיס, ויאמר סכסולס כוללס לסכסו ככלס, וסכסו סכסוקיס סכסוקיס שיש לכל אכר וסכס לא מוסר ככסו אלא ככסו, ויסכר סכסוקיס סכסוקיס ככסרס וסכסוקיס :

פרק מא ויסר דכר עזיו וסכסו יכסס מנכס סכסוקיס ככסו

פתיחה

פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה :

זה השער לה' צדיקים יבואו בו :

(ה) למה שהיתה ההצלחה האנושית נחלת [ה] בעיון ובמעשה כמו שבאר הפילוסוף בספר הנפש (ג) והיו הדעות האסתיות והמעשים המשובחים אי אפשר שיושגו על נכון מצד השכל האנושי (ד) להיות שכל האדם לואה מהשיג הרברים על אמתתם (ד) כמו שיבא (ה) חייב בהכרח שימצא דבר הוא למעלה מהשכל האנושי, על ידו יונבלו המעשים המשובחים ויושכלו

שרשים

לא ע"י ז' חלקים אלו ובעבור שכוונת המחבר כאן על הצלחה הנפשית והיא עו"כ לכן פירשתי דבריו בקיצור לשון לפי כוונתו וק"ל : ואחר למה שהיתה, כאלו אמר מהידוע שהצלחה וכו' כי ל' הוי"ו נוסף על דברים יהודיים והפשוטים כמו להיות או להיות וכדומה לזה. ותיבת למה כמו לפי מה או בעבור מה. ועל כיוצא בזה פירשתי בריש פרשת פנחס תחת אשר קנא לאלהיו בשביל אלהיו ע"ש והוא למד' הסביות : (ג) והיו הדעות האמתיות וכו', ארוץ שני חלקים הנוכחים דהיינו עיון ומעשה (ג) להיות שכל האדם לואה. פי' לפי ששכל האנושי קצר מאוד מלהשיג ולשער רצון השי"ת על אמתתו אפילו בדברים הנעשים ע"י פעל גופני. ואצ"ל דברים הצריכים אל העיון כמו שיתבאר לקמן בפ"ו וח' מתאמר א' ובפ"ו מתאמר ג' ע"ש, וכן אמר הכתוב החקר אלוה תמצא. ומלת לואה לשון עוף ויצג, כמו הנסה דבר ארוך תלצה : (ד) כמו שיבא. כמו שיתבאר שם בפרקים הנוכחים : (ה) חייב בהכרח שימצא דבר הוא וכו'. פי' לכן מחוייב ומוכרח שימצא בעולם דבר שהיה למעלה מן השכל האנושי ועל ידי אותו הדבר ישיג האדם ז' חלקים הנוכחים. וז"ש ע"י

(ה) למה שהיתה ההצלחה האנושית. פי' העולם הבא נקרא הצלחה האנושית כי חכלית האדם בעו"כ הוא כדי שישג הצלחתו הנצחית והיא עו"כ כמו שיתבאר לקמן במאמר ג' פרק ב' וההצלחה ההיא א"ל להשיג כי אם ע"י ז' חלקים, האחד שהיה בעל מדות טובות דהיינו שיעשה מצות וצדקות לשם עבודת ה' וכיוצא מן הדברים הטובים הנעשים ע"י פעל גופני. וזה החלק נקרא שכל המעשי, ה' שצריך לעיון בדברים העיוניים דהיינו דעות האמתיות כגון מציאות הש"י וכיוצא בזה מן הדברים הנחלים בשכל העיון לבד בלי שום פעל גופני. וזה החלק נקרא שכל העיון. וז"ש נחלית בפיון ובמעשה ר"ל שהשגת שלימות חולה בהשגת ז' חלקים אלו, ועיון בענפים. ולאו דוקא עו"כ אלא בכל מה שהאדם רוצה להצליח אפי' בהצלחות המדומות אלא גם כן להשיג זולת שני החלקים אלו, וז"ש כמו שביאר הפילוסוף בספר הנפש וכבר ידעת שהפילוסוף אינו מדבר בשום ענין מעו"כ כי הוא אינו מאמין בזה כלל, והמחבר ביאר פה מדבריו בהקש מופתי שגם לבעלי אמונתו האמתית המאמינים בהצלחת הנפש א"ל גם כן להשיג הצלחה זו אם

ענפים

[ה] עיון ומעשה וכו'. הם הדעות והמדות כמו שביארנו בשרשים, ועיון לקמן במאמר ג' פ"ב בענפים כי שם מתבאר שכוונת המחבר הוא כשרוצה להשיג השלמות ע"י העיון אי א"ל לו להשיג כ"א בשישג חלק המעשי וע"י השגת חלק המעשי יבא לכלל השגת הדעות האמתיות, וכ"כ הרב רבינו בחיי בהקדמתו ה' של פרשת בראשית שהמדות הטובות הם כמו הכנה להשגת העיון כמזכר. ובפרשת קדושים כתב גם כן בזהו שאל' להשיג חלק המדעי עד שישג חלק המעשי ע"ש. וכן הוא מתבאר בעקידה פ' בראשית שער י' ופרשת יצחק שער מ"ד חלק ג' ובכמה מקומות שם. אבל כשרוצה להשיג השלמות על ידי חלק המעשי לבד איז צריך לזה השגת חלק הדעות כי ע"י חלק המעשי לבד יוכל להשיג שלמותו הנצחי כמו שיתבאר לקמן במ"ג פ"ה, אלא כשרוצה להשיג ג"ע ע"י חלק הדעות יוכל לבא אל המעלה היותר גדולה. וכדי שלא יבא האדם לפקפק בדבר זה ולומר היאך זה אפשר שהחלק המעשי ישר את האדם בדרכי ההשגה אל החלק העיון והלא הם כמעט ז' הפכים כי החלק המעשי בא מזה הגוף והחלק העיוני הוא בא מזה הנפש המשתכלת והוא השכל. ל"ל הסעם ע"י צמעת התבוננות כי ידוע שהחורה היא כולה שמוטו של הקב"ה כתובה בזה שחורה ע"ג אש לבנה ואלמלא נכתבה כסדרה היה האדם יכול להחיות בה את המוחים ולעשות שאל מופתים כמו שדרו"ל במדרש תהלים סי' ג' במחזור בברו מפי אבשלום בנו על פסוק לא ידע אנוש ערכה וגו' (איוב כה) ע"ש. ולכן שיה את סדרה והיפך את אומותיה וכתבה דרך סיפור והגדה ממשעים שאירעו לאבותינו וכיוצא בזה, וכמו בזה גם כן המצות שחייב האדם לעשותם. ואם כן כל אלו ואלו שכתובה ואפי' המסורות והיתדות והספרות בכלל ים בזה רמז נכחות העליונים. ועו"כ היא מבלתי במחשבות כי היא מורה על תבונה ומדות האדם ומצוות ג"כ בעליונים, ולכן כשישיג האדם איזה מזה בכונה הראויה לה איז יתעורר על ידי המציה הזאת אותו הכח מהשם הרמוז בה, וע"י

פתיחה

ויושכלו הדעות האמיתיות בענין שלא יהיה בהם שום ספק כלל (י) וזה לא יהיה אלא בהישרה אלהית (י) ועל כן היה ראוי ובהיבוי על כל האדם להכיר הרת האלהית המישרת לזה מוולתה מן הדתות (ח) וזה לא יתכן אלא בידיעת העקרים שאי אפשר שתמצא הרת האלהית (ס) וזולתם. והיא היתה כוונת החבור הזה לבאר העקרים (י) ההכרחיים לרת האלהית כמה הם, ובעבור זה נקרא שמו ספר העקרים. ויחלק להקדמה וארבעה מאמרים:

ההקדמה היא להודיע ההכרח המביא לחבר הספר, והחקירות שראו שיפלו בו דרך כלל. ויתבאר בה גודל מעלת החקירה הנופלת בזה הספר, ויפרש בה פסוק ויהי נועם:

המאמר הרא' יחקור מעקרי הדתות ככה הם ואי אלו הם, וההבדל שיש בין הדתות האלהיות והניכוסות, ואי אלו הם עקרי הדת האלהית ואי אלו הם עקרי הדת הנימוסית, ויבאר שיש לדתות עקרים כוללין ועקרים מיוחדים, ושהעקרים הכוללים לדתות האלהיות הם ג', שהם מציאות השם, ותורה מן השמים, ושכר ועונש, ויבאר שיש תחת אלו עקרים אחרים נתלים בהם ומסתעפים מהם, ויבאר בכה תוכן הדת האלהית מן המוויסות המתדמה באלהית:

המאמר הב' בביאור העקר הא' שהוא מציאות ה' והשרשים הנתלים בו ומסתעפים ממנו:

המאמר הג' בביאור עקר הב' שהוא תורה מן השמים והשרשים הנתלים בו ומסתעפים ממנו:

המאמר הד' בביאור עקר הג' שהוא שכר ועונש והשרשים המסתעפים ממנו והדברים הנתלים בו:

הקדמת המחבר

ידיעת העקרים והבנת ההתחלות שעליהם דרכי יסודי הדתות בכלל טובים, קלה מצד

שרשים

המתדמות בחלוקה ואינם חלוקה כמו שיתבאר בפרק י"ה ממאמר א', ולפי' תינתן מוולתה שכל למעלה אל תינתן להכיר: (ח) וזה לא יתכן אלא וכו'. פי' שלא יוכל להכיר על כיון איזה הוא התורה האלהית האמתית אלא בידיעת העקרים הנתלים בה והמחוייבים אליה, ומלת עקר ותבאר בפ"ג מח"א: (ט) וזולתם. בלי העיקרים ההם: (י) ההכרחיים. המחוייבים:

(א) ידיעת העקרים והבנת ההתחלות. פי' מה שאתרו למעלה שכל אדם הרוצה

להשיג שלמותו והשלמות האמתית הוא מחוייב ומוכרח לידע ולהכיר העקרים ההכרחיים והמחוייבים לדת האלהית, וזהו שאמר שעליהם דרכי יסודי הדתות ככלל טובים כו', ר"ל שהם מסובבים מעקרים הללו, וכמו שהמסובב ח"א לו להיות בלתי סבב

פי' יונגלו המעשים וכו', ומלת הוא כמוי אל הדבר: (י) וזה לא יהיה אלא בהישרה אלהית. הוא הקורה הנחת מאלוה ית' היא נקרא הישרה אלהית כי היא מישרת את האדם בדרך הטוב והישר והיא למעלה מהשכל האנושי כמו שיתבאר לקמן במאמר א' פי' ו' וכו', וכן כתב רבינו דהיי' בהקדמתו ראשונה של פרשת בראשית שפי' התורה תוכל להכין כל הדברים על אמתתם פי' ש: (ז) וע"כ היה ראוי פי' מאחר שהאדם לא יוכל לבא אל השגת שלימותו כ"א פי' התורה לכן הוא מחוייב לידע ולהכיר הדת האלהית המישרת אותו להצלחתו זאת יותר משאר הדתות כגון טבעיות ונימוסיות כמו שיתבאר בפרק ז' ו' ממאמר א', וז"ש מוולתה מן הדתות. או נוכל לומר מוולתה מן הדתות, להכירה מבין שאר הדתות המוויסות

ענפים

וע"ז תשיע עליו השפעת האלהי אותו הכח ושיג בהשגות העליונות הנחלים בשלמותו, ונעבור זה אמרו שפי' ע"י מנהג אחת יוכל לקנות האדם שלמותו האמתית. וע"כ אח"ל וכל מעשיך יהיו לש"י. וז"ש דוד המלך גר אחי באלך אל הסתר ממני מלכותך. אין כוונתו בזה על עשיית המצוות הששונים הכתובים לפיטו בחורה שאין שייך לגמר עליהם לשון הסתירה והעלמה כמ"ס אל הסתר כי גלויים הם לפניו ויכול לעשות אותם בכל עם שירצה. אלא ר"ל בזה על ההשגות הנדמות בחזון המצוות כמ"ס, וע"ז שייך לומר לשון אל הסתר, ר"ל שיש אופן ע"ד האמת וידיעתו בדרך האמת והישר בחזון שלא יבנה בהשגתו, כי אע"פ שיהיה בכל מציאות ומדות טובות כבר אפשר מלד המונעים החקשים כי תמיד בסבב חלק החומרי שישגה בהשגתו לכן היה מחפץ ע"ז, וע"כ אמר מחזיק בלשון טעם כי בועטו על ההשגות העליונות שהם משגות מלות פי', וז"ש דהמע"ה הדריכני בנתיב צדקתך וגו' וק"ל. ומ"ס גר אחי באלך ר"ל שהוא גר בדברים האלהיים וסם תאוות הגופניות שלא הלך ב"כ אחריהם. וזהו גם כן חלק אחד מהמדות הטובות המצויים האדם לכלל השגת הדעות כמ"ס, ובהם יהיה קצור ומצור הסובב על מטו וק"ל:

ולא

הקדמת המחבר

מצד וקשה מצד (ב) אם קלותה לפי שכל האנשים הנודעים היום בעולם (ג) הם בעלי דת (ד) ולא יצויר שיהיה אדם מבעלי הדת או יתוהם אליה אם לא ידע (ה) עקרי הדת והיא (ו) או יצוירם הבנה ציורית כרי שיאמין בהם, כמו שלא יקרא רופא (ז) מי שלא ידע התחלות הרפואה (ח) ולא מהגרים מי שלא ידע התחלות ההגירה, ידעיה אמיתית או לפחות ידיעה ציורית. ועל כן הוא מבואר שראוי לכל בעל דת שידע עקרי הדת והוא (ט) שהוא מתוהם אליה ידיעה אמיתית (י) כפי מה שיגזור שבע הענין או יבנים הבנה ציורית (כ) הבאה בתחלת העיון. (ל) ואם קשה לפי שלא מצינו להמון העכמים ידעברו בעקרי הדתות. הכוונת מספיק (מ) ולא שיהיו מסכימים בעקרים ולא במספרם אבל נמצאים מתחלפים בהם חילוף רב (נ) ובהיות בעקרי תורת משה (ס) שעם שהכל מסכימים בה היותה אלהית הם מתחלפין במספר עקריה חילוף אינו מעט, (ע) כי יש מי ששם אותם י"ג עקרים, ויש מי ששם אותם כ"ז עקרים, ויש מי ששם אותם ששה עקרים בלבד (פ) (ה) ולא אחד בהם ששת לבו לכאר עיקרי

שרשים

וספיע עליו שפע האלהי להסלים כוונתו ולהוציא החבור הזה מן הכח אל הפעל ע"ד האמת וכאשר סיים בדפוס בסוף הקדמה זו, ותחלת המחשבה סוף המעשה: (ב) אם קלותה. עתה בא לפרש הכד ש אפשר לבא אל השגת הידיעה הנזכר בקלות: (ג) הם בעלי דת. כל אחד מהאנשים יש לו דת שמיחס א"ע אליה: (ד) ולא יצויר. כלומר וא"ס לצייר: (ה) עקרי הדת ההוא. עקרים המכונים לדת ההוא: (ו) או יצויר הבנה ציורית. יצויר בשכלו איזה ידיעה אפשרית שתקן קצת הבנה אל אמונתו שיאמין בדת ההוא ועל זה מציא המשל של רופא ומכנס: (ז) מי שלא ידע התחלות. יסודות הרפואה: (ח) מהגרים. כל"א פרוז"ד בעל תשנורת: (ט) שהוא מתוהם אליה. שהוא מיחס עצמו אחר דת ההוא: (י) כפי מה שיגזור טבע הענין. כפי הראוי ומחוייב לאותו ענין: (כ) הבאה בתחלת העיון. במשכיל ראשון בתחלת המחשבה וא"כ מזה הכד יוכל בקלות לבא אל השגת הידיעה הנזכרת כי כל אחד מבעלי דתות יגיד לו עקרי הדת שלו: (ל) ואם קשה. עתה בא לפרש הכד השני שהוא קשה להשיג: (מ) ולא שיהיו מסכימים. וגם לא חזינו שיהיו וכו': (נ) וצימוד וכפרט: (ס) שעם שהכל מסכימים. פי' אף שהכל מודים שהש"י נתנה אעפ"כ הם מתחלפין וכו'. וכל מקום שתמצא בדברי המחבר לי שעם או עס הוא כמו אע"פ: (ע) י"ג עקרים וכו'. שלשה דעות הללו בדבר הכד לקחנן בפרק שלישי ממחבר הראשון: (פ) ולא אחד בהם. ואין אחד משלשה דעות

סנתו והסבה הוא קיום ועמידה אל המסובב ממנה כך הדמות הללו א"ל להם להיות אם אין מידות אל העקרים כללו וקיומם ומעמדם הוא על אלו העקרים: הידיעה הוהת היא קלה מזד ר"ל מזד אחד ויכל להשיג זאת הידיעה בקלות ומזד אחד לא יוכל להשיג אותה כי אם בקושי גדול, וז"ש וקשה מזד כמו שמבאר והולך השני צדדן. ומ"ס עקרים והתחלות ענינם הוא א' וכן משמע לקמן ריש פ"י ממאמר ראשון שהעקרים נקראו התחלות בזה שאמר התחלות הדת האלהית וכו' והטעם על זה שהעקרים נקראו התחלות כמ"ס בכמוד בנ"ס ולא יצויר וכו' ולא יקרא רופא מי שלא ידע התחלות הרפואה וכו' וכן משמע לקמן פ"א ממאמר א' שהעקרים הם ממש התחלות לדת האלהית שצריך לידע אותם מתחלה כמו שהקדמות צריכין להיות תחלת המופת ע"ש. ולא אמר שניהם אלא כדי לרמוז בדברי התשובה השם של הוהת והוא שם של ד' וגם לרמוז שם של עז"י. כי שם של ד' הוא מורה על היות הש"י מחוייב המציאות בעצמו ולא בזולתו כמ"ס בפרק כ"ח ממאמר ב' כי ע"כ נקרא שם המפורש וע"ש. ושם של עז"י מורה על שיש לו יכולת לשדד המערכת ולעשות כרצונו ובחפצו ואין מי שיאמר לו מה תעשה כמות שדרשו רז"ל כאל שד"י מי שאמר לעולמו די וכו' וכמו שפירש"י בכבודו ואל שד"י יתן לכם רחמים וגו' פ' מקץ. וכוונת הרב ז"ל ברמז ב' שמות אלו בתחלת ספרו לומר הש"י שהוא מחוייב המציאות בעצמו ושיש לו יכולת על כל הנמצאים ועושה בהם כפי חפצו ורצונו הוא גם כן יעמוד על יתין צדקו

ע נ פ י ם

[א] ולא אחד בהם ששה לבו לבאר עקרי הדת האלהית בכלל וכו' תורת אלהית זולתם וכו'. כך היה הגירסא הכונה וכמ"ס בשרשים. אלא שיש להקשות לפ"י יהיו דברי המחבר שכתבן צריכין אל עיון כי אמר ולא אחד בהם וכו' משמע שלא היה אחד מן ה' דעות הללו מי שביאר עקרים כאלה שא"ל לתורת אלהית זולת עקרים אלו, וזה אינו נכון. והא בין ה"ג עקרים שהגיה הרמב"ם תמאל ג"כ מציאות שם ומורה מן השמים וטבר ועושה וכיוצא בהם שא"ל לתורה אלהית זולתם א"כ מהי ולא אחד בהם שנאמר. אם לא שנאמר שכוונת המחבר בדברי הרמב"ם הוא על זה הדרך, כי מאחר שהגיה הרמב"ם בין ה"ג עקרים גם בדברים כאלה שאין לתורה אלהית שום הכרחות ושייכות אליהן, אפשר ויכול להיות שלא היזהר כוונת הרמב"ם להיות עקרים כאלה ההכרחיים לתורה אלהית שלא יהיה לה אפשר זולתם רק מטעם

הקדמת המחבר

עקרי הדת האלהית בכלל (ז) אשר לא ידומה תורה אלהית וזולתם (ק) ואם הדת האלהית ראוי שתהיה אחת או רבות. (ל) ואם הם רבות אם ראוי שיחיה לכל אחת עקרים מיוחדים מאשר היא אלהית ופרטית אם לאו, (ט) (*) וסמך שאין לספק בו (ט) הוא שראוי שיהיו לדת האלהית עקרים כוללים (א) מאשר היא אלהית בכלל (ב) אם יבוטל אחד מהם לא יצויר היותה אלהית, ועקרים מיוחדים פרטיים אם יבוטל אחד מהם (ג) תפול הדת האלהית והיא (אף על פי שלא תפול) בכללה: ולפי שראיתי אני הצעיר יוסף אלב"ו היושב פה שווי"אה (ד) אשר הניעני הגה המניע הראשון גדל

(*) הגה"ה פירוש ומחוך בסגנון ראשונה שאין צד שום ספק הוא ממניין גמלי שיהיה לדת אלהים עקרים כוללים וכו'.

עשרים

אלהית. ועיקר פרטי הוא עקר מיוחד לזאתה דת בעצמה ולא לדת אחרת, עד"מ שאנו מניחים לעקר מציאות כ' פשוט שהוא אחד הפשוט ושאינו לו גשמות וכיוצא בזה מן העקרים הפרטיים המבוארים לקמן פ"ג ופ"ד ממאמר א' ופ' ד' ה' ממאמר שני כלם הם עקרים פרטיים לתורת משה כי שאר הדתות סובלות אמונת הגשמות וכיוצא משא"כ תורת משה כידוע. וכל פירוש דברי המחבר כך הוא שהיה להם לבאר חיובם הם העקרים הכוללים לדת האלהית וגם העקרים הפרטיים לה כי לא תוכל לידע ולהביר הדת האלהית והאמתית אם לא ע"י העקרים הפרטיים כמ"ש לקמן פ"א ופ"ג ממאמר א': (ט) ומה שאין לספק בו וכו'. דבר שאין בו ספק כלל: (ט) הוא. כמו הוא זה והרבה פעמים תמצא זה הלשון ולפעמים תמצא כהדיא הוא זה: (א) מאמר הוא אלהית בכלל. עקרים השייכים לכל הדתות האומרים שהם אלהית כמ"ש: (ב) אם יבוטל אחד מהם וכו'. מן העקרים הכוללים א"ל לכל הדתות שיהיו אלהיות. וכן אם יבוטל א' מן העקרים הפרטיים יבוטל אותה דת שהעקר שייך אליה: (ג) תפול הדת האלהית ההיא בכללה. ורואה לומר אותה דת אלהית שהעקר הפרטי שייך אליה. ויש גורסין הדת האלהית היא אע"פ שלא תפול בכללה. והיא עיקר כי לפי גרסא זו יתישב ויחזק חיבת בכללה, ודוק. מציאתי: (ד) אשר הניעני הכה המניע הראשון. הקב"ה

ענפים

ממעט אחד הכמוס עמו, ואם כן אע"פ שהיה ג"כ בין אותן ה"ג עקרים מציאות ה' ותורה וכו' והם הכרחיים לתורה אלהית מ"מ לא עלה על לבו מעולם להיחל אותה בעציל פעם זה רק ממעט אחד הכמוס עמו וכמו שמשמע בדברי המחבר פרק ג' מאמר א' שהיה מסופק בדברי הרמב"ם, ולכן דקדק המחבר כאן בלשונו ואמר ולא אחד בהם ששת לבדו וכו', אבל מ"מ קשה והא מי ששם אותם ו' עקרים בלבד והם מבוארים בפרק ג' ממאמר א' חיובם הם, ובאשר חשיון בהם איז מראה שכל השגה הכרחיים למציאות התורה האלהית וכו"ם המחבר בעצמו שם וכו"ל. ויש מן האחרונים וכו' ויש לדקדק ע"ז וכו' עקרים כוללים לדת אלהית שלא יצויר מציאותה ואלה וכו', וא"כ הדרה קושיא לדוכחה מה זה שאמר ולא אחד בהם וכו'. ובשביל קושיא זו יש גורסין בדברי המחבר אשר לא ידומה תורה אלהית וזולתם והם זולתה וכו' ושמי חיבות הסכים בדברי המחבר. ופי' כמ"ס המחבר בפ"ג המכר וז"ל כי אף אם לא תמצא תורה אלהית וזולתם איננו מחוייב וכו' והיה ראוי שיתקן עממה עיקר א' שהוא תורה מן השמים וכו' עכ"ל. ועתה אין להקשות ג"כ מדברי הרמב"ם והא הנה גם כן תורה מן השמים, כי נולד לומר שכונת הרמב"ם כמ"ס לעיל. אבל י' מראה שגם מי ששם אותם עקרים אין כולם הכרחיים לתורה אלהית כמ"ס המחבר שם בפ"ג המכר וז"ל, ומה שמנה הבחירה והכלית עקרים וכו' כמה שהיא אלהית וכו' ע"ש, א"כ נשמע כהדיא שאין כל השגה הכרחיים

הקדמת המחבר

(ה) גדול מעלת זה הדרוש ואת יקר תפארת גדולתו (ו) ורוב הכלבול והמבוכה אשר נפל למעיינים בו ושכלם צללו במים אדירים ולא העלו בידם דבר שראוי לשום לב עליו. כי ביארו העקרים לפי האומד העולה על היות בתחלת המחשבה מאין פגות אל מה שראוי לחקור עליו כדי שיתברר הדרוש על אמתתו, (ז) נתתי את לבי לחקור על העקרים הכוללים לדת האלהית (ח) חקירה מספקת, וחברתי הספר הזה וקראתי שמו ספר העקרים. לפי שהוא חוקר (ט) על עקרי הדתות בכלל. (י) ובפרט על עקרי הדת האלהית. ואם הדת האלהית ראוי שתהיה אחת או רבות. ואם הם רבות במה יתחלפו האחת מן האחרת. ואחר יחקור על עקרי תורת משה (כ) שהכל מסכימים בה שהיא אלהית, ויבאר שיש בה עקרים כוללים מאשר היא אלהית. ועקרים מיוחדים מאשר היא פרטית. ויבאר שיש לעקרים הכוללים (ל) עקרים אחרים פרטיים יקראו שרשים. לפי שהם נכנסים תחת הכוללים ומסתעפים מהם (מ) ובסלוק הכוללים יסתלקו הפרטים. ויבאר שהעקרים הכוללים לתורה האלהית הם ג', שהם (נ) מציאות השם (ס) ותורה מן השמים (ע) ושכר ועונש. ובעבור זה חלקנו הספר הזה לארבעה כאמרים. הראשון לחקור מן העקרים בכלל כמה הם (פ) ואי אלו הם. והשני לחקור מן העקר הראשון שהוא מציאות השם והשרשים הנתלים בו, (*) והשלישי לחקור מן העיקר השלישי שהוא השכר והעונש והשרשים המסתעפים ממנו והדברים הנתלים בו :
(ח) **ומאשר** הוא מבורר (צ) כי כפי מעלת הדבר המבוקש השגתו כן ראוי שיהיה עמל האדם והשתדלותו להשיגו. כי כשהדרוש גדול הערך ראוי שישתדל האדם השתדלות חזק להשיגו

(*) הגהיה נראה לי טעות כושר וציון ליות : והשלישי לחקור מן העיקר השני שהוא תורה מן השמים והשרשים הנתלים בו. והביעו לחקור מן העיקר השלישי וכו' :

שרשים

והוא מחוייב המציאות בעצמו כמ"ס לקמן ממחר כ' פרק ד' ה' א' : (ס) ותורה מן השמים. שהיא נתנה מהש"י ולא אמרה משה מעצמו : (ע) ושכר ועונש. שהש"י נותן שכר לעושי רצונו ומעניש לעוברי רצונו הן בעו"ז הן בעו"ב. וחולת זה א"ל לה להיות אלהית כמ"ס טעם של כל כג' עקרים נרשם פ"ט ממאמר א' : (ט) ואי אלו הם. ואזיה הם :

(ח) **ומאשר** הוא מבורר. כמו ולפי שהוא מבורר, ור"ל שהוא מבורר בעצמו צמושכל הראשון : (צ) כי כפי מעלת דבר המבוקש השגתו וכו'. על דרך משל כשהאדם רוצה להשיג בדברים הפנימיים כגון לאמת מציאות ה' ואמדותיו וכיוצא מן הדברים הנחלים בעיון השכל שזה צלי ספק שצריך לעיון צהם היטב ולהסתדל בהשגתם מאד מאד כדי שיבא אל השגה אמתית ושלא יקצץ בנטיעות חלילה. אבל כשרוצה להשיג איזה דבר הנחלה בשכל המעשי על דרך משל שרוצה ללמוד איזה אומנות ממלאכת המעשי כגון לתפור ולארז או לבנות בנין נאה וכיוצא מן הדברים הנחלים בשכל המעשי אינו צריך לעיון ולהסתדל כל כך בהשגתם כי אף שלא יבא אל השגתם האמתית מ"מ

הקצ"ה נקרא כך כי הוא המניע הראשון לכל הנמצאים, ור"ל הוא הביאני אל המקום הזה : (ה) גדול מעלת זה הדרוש. שב אל מ"ס לעיל מניה ולפי שראיתי וכו'. ור"ל לפי שראיתי גדול מעלת זה הדרוש ולאפוקי פי' דא"ל : (ו) ורוב הכלבול והמבוכה אשר נפל לכני אדם המעיינים בזה הדרוש : (ז) נתתי את לבי. ע"כ נתתי את לבי : (ח) חקירה מספקת. שאין בה ספק כלל : (ט) על עקרי הדתות בכלל. על כל עקרים מכל הדתות אפי' על עקרי דת נימוסית : (י) ובפרט על עקרי הדת האלהית. על עקרים השייכים לדת האלהית האמתית : (כ) שהכל מסכימים בה שהיא אלהית. פי' אפי' כל שאר האומות מודים שהיא התורה הנתנת מהש"י רק שאומרים שהיא זמנית כמ"ס לקמן פכ"ד ממאמר א', וע"כ ממאמר ג' פו"ט : (ל) עקרים אחרים פרטיים. כגון שורש האחדות הוא מתחצף מן העקר מציאות ה' שהוא עקר כולל וכיוצא מן הדברים המבוררים לקמן פו"ח ממאמר א' : (מ) בסלוק הכוללים. אם לא יאמין בעקרים הכוללים מחילה יבועלו ג"כ הפרטיים : (נ) מציאות ה'. שצריך להאמין שהש"י הוא נמצא

ענפים

הכרחיים לדת האלהית, ומ"ס המחבר שם בפ"ג לפי זה ויש מן האחרונים וכו' עקרים כוללים לדת האלהית שלא יחייב מציאותה זולתם, זה אמר בדרך חז"ל כמו שיבאר שם בשרשים אבל לפי החמת אין כלם הכרחיים לדת האלהית כמ"ס, וא"כ לפי זה אינו צריך לגרום כאן כ"א זולתם צמ"ס לבסוף. וכנ"ל תורה אלהית זולתם יאם וכו'. וישבו הקפיות הנ"ל הוא גם כן כמו שכתבנו לעיל וק"ל. ועיון לקמן בענפים שם בפ"ג המחבר טועה הדמ"ס כפי הנראה לע"ד ע"ש :

הקדמת המחבר

להשיג. וכשאני גדול הערך אני ראוי להשתדל בהשגתו השתדלות חזק (ג) אבל השתדלות מתייחס אל הרבר המושג. (ד) כי לא ישובח מי שיעשה כלים שונים כבר כסף (ה) לעשות מחט ברזל אחד, כמו שישובה מי שיעשה כלים שונים עשרת אלפים כבר כסף לעשות מחטים בבלתי תכלית אחד לאחר בזה אחר זה. (ו) היתה הדרוש הזה שהוא ידיעת עקרי הדתות דבר גדול הערך יותר מאד (ז) לפי שכל שלמות האנשים (שם בעלי דמות) ואפילו שהם בעלי דמות מתחלפות לידע עקרי דתם הוא. ועל כן ראוי שהשתדל לחקור בזה בכל מאמציו כהנו כפי האפשרות והיכולת (ח) וכפי מה שיסבול טבע הענין. (ט) ולדיווח החקירה הזוהר גדול הערך ויקרה מאד. (י) ראוי שנתחנן לשם החונן לאדם דעת וחבונה, (כ) שיהיו אורנו [ג] דעה ובינה והשכל (ל) באופן שיהיה בפעולתנו זאת (מ) מן הנעימות האלהי אשר הוא דבק בכל הפעולות האלהיות. כמאמר משה רבינו ע"ה בתפלתו (תהלים ז) שאמר (ס) ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו, (ס) ובאורו כי בכל פעל יפול בו הנעימות מב' פנים

שרשים

ו"ש וע"כ ראוי שנתעדל וכו'. ולפי פי' זה צ"ל דחיבת מתחלפות נמשך אלמטה אל חיותו לידע עקרי דתם דחיבת כתיבה. וצריך ג"כ לומר מ"ש לפי שכל שלמות האנשים וכו' אינו ר"ל אותן האנשים שיש לכל אחד דת משונה משל חבירו כמו שמשמע מתוך פי' ראשון אלא דווקא לומר שלמות אותן האנשים שיש להם דת אחת בידע רק שאינם מסכימים בשום על עקריה וזרשים, אבל לפי פי' זה אינו מתקשר שפיר הלשון של בעלי הדתות"א אם הוא קאי על דת אחת. לכן נראה פי' ראשון עיקר וכן מצאתי בזה"ל בקצת ספרים של דפוס תוגרמא שגורסין כמו שנהגתי בפנים לפני שכל שלמות האנשים שהם בעלי דתות ואפי' שהם בעלי דתות וכו' משמע להדיא כפי' ראשון, גם לפי' יחשג ויותר מלת ואפי' ודו"ק: (ח) וכפי מה שיסבול טבע הענין. כפי מה שראוי ומחייב להשגת אותו ענין: (ט) ולדיווח החקירה וכו'. ולפי שהוכחנו שהחקירה: (י) ראוי שנתחנן. ע"כ ראוי: (כ) שיהיו אותנו דעה וכו'. שיהיו אותנו ג"כ בדעה, ועיין בענפים: (ל) בלשון שיהיה בפעולתנו זאת. בחקירת העקרים אלו: (מ) מן הנעימות האלהי. מהשפט האלהי המושפע בכל הפעולות האלהיות: (ס) ויהי נועם ה' אלהינו וכו'. הספקות הנפלות בזה הכתוב הם ידועות ומפורסמות בשינוי ודקדוק הלשון לכן לא כתבן המחבר בפירושו: (ס) וביאורו כי בכל פעל יפול בו הנעימות מב' פנים. פי' תפלתו של מרע"ה היתה לפניו הש"י שכל פעולה ומעשה שתצא מאתנו ויהיה בה השבח והטוב מב' צדדים כמו שנמצאו בפעולות היוצאות מאתו ית' וכמ"ש

ענפים

[ג] דעה ובינה והשכל. כוח הרב צ"ל לשונות אלו ראוי דעה ובינה והשכל. מכל לפרש שכתב כן כדי לרמז בהם ג' העקרים אשר תכלית ויסוד ספר העקרים הוא הוא לבדל אורח. והם מציאות ה' ותורה מן השמים ושכר ופועל. אמר דעה כנגד מציאות ה' כי כל מה שנתלה בשכל העיון לבד נקרא דעה וכמו שמשמע מתוך דברי הספיקה שאמר והיו הדעות וכו' וכן אמר הכתוב הדעה שדי חמלא. וכתיב אל דעות ה' וכן משמע לקמן פי"ו ממאמר ה' בביאור ממוצא האנייה עמי וכו' ע"ש. ואמר ביה כנגד תורה מן השמים שנקראת ביה כמו שאמר כי אם לבניה תקרא. והטעם כי ע"י החזרה מוכל להבין דבר מתוך דבר ולמחמת מציאות ה' כמו שימצא לקמן פרק ה' ממאמר ה' ופי"א ממאמר ב' ע"ש וכמו שכתבנו לשלם בהספיקה בשם רבינו בחיי ע"ש, ואמר והשכל כנגד שכר ופועל כי השכל נותן זה ליתן שכר לפי שמקיים

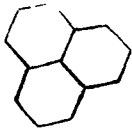
מ"מ לא יבא לידי הפסד ע"י זה בלחמנו, וזהו שנתאר והולך ואמר כי כשהדרוש גדול הערך וכו': (ג) אבל השתדלות מתייחס אל הדבר המושג. רק השתדלות מעט השיך לאותו דבר שרצה להשיגו: (ד) כי לא ישובח וכו'. הוא נתינת טעם על מה שאמר אבל השתדלות מתייחס וכו': (ה) לעשות מחט ברזל אחד וכו'. פי' לעשות כסף רק מחט ברזל ה' ותו לא: (ו) והיה הדרוש הזה. ולפי שהדרוש הזה מידיעת העקרים: (ז) לפי שכל שלמות האנשים ואפי' שהם בעלי דתות מתחלפות וכו'. פי' אע"פ שהם מתחלפות בלחמנו הדתות כי לכל אחד יש לו דת משונה מדת של חבירו וכל אחד אומר שדת שלו היא אלהית ולא של חבירו אע"פ כידיעת עקרי הדתות אינן מתחלפות כי כל אחד רוצה לידע עקרי דתו, וא"כ ע"כ צ"ל מאחר שכל מסכימים בשום שצריך כל אדם לחקור על עקרי דתו א"כ הוא דבר גדול הערך וצריך אל השתדלות חזק וכו'. ולפי פירושו זה צ"ל דחיבת מתחלפות נמשך אלמטה אל חיותו לידע עקרי דתות. פי' אחד ואפי' שהם בעלי דתות וכו' אע"פ שכלם הם בעלי דת אחד וכלם מסכימים על היות הדת ההיא אלהית אע"פ"כ הם מתחלפים כידיעת עקרי הדת ההיא והינם מסכימים על העקרים בשום כי זה אומר בזה זה אומר בזה כמ"ש לקמן פי"ג ממאמר ה' וא"כ ע"כ צ"ל מאחר שכל מתחלפות כידיעת העקרים ואינם מסכימים בשום על העקרים א"כ הוא דבר גדול הערך וצריך אל השתדלות חזק וכו' כדי שיוכל להשיג ידיעה הוהת על מנונה ולא יבא לקץ בנעויות חלילה,

הקדמת המחבר

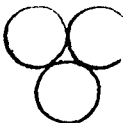
פנים . (ט) אם מצד הפעולה בעצמה היותה שלמה בתכלית השלמות כפי מה שיגזור מצד חמרה . (ס) ואם מצד הפועל רוצה לומר היות בפעולה ההיא נעימות ושלמות מיוחדת מצד היתרסה אל הפועל היות הפעולה ההיא פועלת הפועל ההוא . (ז) ובפעולות האלהיות יפול בהם הנעימות והשלמות משתי אלו הפנים . אם מצד הפעולות בעצמן רוצה לומר היותן שלמות בתכלית מה שאפשר להן כפי מה שיגזור מצד חמרן להיות . וגם יפול בהם נעימות והדר אחר שאינו בטבע חמרן (ח) מצד היותן פועל האל יתברך . כאילו תאמר שאף על פי שאין סדרך הדבורה כפי טבע חמרה שימצא בה הדבונה לבנות הבתים והם מחשעה שהרובש כנוס בתוכה (ד) בתמונה הששית (ט) להיות הפועל מבחר הפועלים נתן בה הבנה לבנתה בתמונה הזאת , להיותה דומה לעגולה (ס) שהיא התמונה הצבעית (ה) ויש לה יתרון עליה שבהתמונה הששית יתמלא כל השטח והפני (ז) אשר במתנשים מושישים סמוכים זה לזה כרי שלא יאשר מקום פניו וריקם ביניהם , מה שאין כן בעגולה שאם יעשו הבתים עגולות (ג) כדמות אכסמיו'א סמוכות זו לזו (ד) ישאר מקום פניהם שלא יקבלו תועלת ממנו . לפיכך בנאום בתמונה הששית אלו עשואם מעגולים , גם לא בנאום מרובעים , כי אף על פי שבסמוכות בתים מרובעים זה לזה יתמלא כל השטח והפני אשר במובשים , דנה (ט) להיות תמונה המרובעת יותר רחוקה מלהדמות אל העגולה (י) שהיא התמונה השבעית מן המשושה לא בנאום ממנה , וכל

עשרעים

לפי שטבע העולם להיות עגול שקרי הד' יסודות
שמימנים ארמ"ע וכן הגלגלים אחד חקיף את
חבירו חמל וז' ככלדו הכנלים שמקיפין את זה וזה
בעגול: (ה) ויש לה יתרון עליה. ה"ח נתינת טעם
על השלש"ה"י טעמו לדבורה והוא כי בזה השינוי
יש לדבורה נתינת חמשה בנאה בתחמונה

הטבעית כי בתמונה הסשיות
יתמלא וכו' : (ב) אשר
במגשים משושים. כזה :
(ג) כדמות אסטובל"א. דבר
עגול קצת כן בלשון לפי
ובל"א שייב"א : (ד) ישאר מקום רב ביונים. כוס :

(ה) להיות תמונה המרמזת
וכי'. נראה שערך כוונת המחבר
זוה לרמז לט הנשימות בנפשות
האלהיות גם מזד הפעילה
בנפשה כי אם נראה הנפשות
מרובות אלו לא יוכלו כיבר

כי אם הנשימות מחד הפועל והוא אחר לעיל מניה בסמוך ובפעולות האלהיות יכול בהם הנשימות והשלמות חגיגו אלן הכנים אל עכשו שעשה הבנים בתמונה השניות היא קצת עגולה ודומה לתמונה הנשימות בזה הרגל לנו כי הנעומוה אשר מחד הפעולה בעצמה נעשית ג"כ כפי מה שיגזור טבע חמרה. דל"כ יבין דברי המחבר אלן מיותרים כי לעיל מניה בסמוך אחר להיות הפועל מחבר הפועלים כן זה וכו' להיות דומה לעגולה שהיא התמונה העכשית וכו' א"כ משמע בהיא ש"ה לא להתרחק מהטבע וזה עוד להשמיטין בזה וק"ל: (ו) שהיא התמונה העכשית וכו'. וא"כ לא

יכירה

וכמ"ש בפסולות כו' לבאר למה היתה חסלתו על כ' הנעימות אלו ואחר כי כך ראה בפסולות האלהיות: (א) אם מנח הפסולה בעצמה. עתה מפרש כל המצד הנעימות, ור"ל אע"פ שלא היה מנח הפועל הזה לעשות הפסולה הואת על כ' של השלמות והיופי כי הוא אינו כ"כ מומחה גדול בפסולה הואת כאשר פועלים השלמים אע"פ בה נעימות והשלמות בפסולות זאת מנח הפסולה בעצמה כי חמרה וך וקני טוב וכל יכול לעשות פסולה טובה מזה הדבר, וז"ל כפי מה שגזרנו טעם חמרה וכו' רצונו כפי מה שאפשר להיות מנח חומר שזה ולא מנח הפועל: (פ) ואם מנח הפועל ו"ל כיוון הפסולה וכו'. ר"ל בה' הנעימות הוא שזה מנח הפועל לכל ואע"פ שזה טעם החומר מהפסולה ההיא אי אפשר שיבה הנעימות והשלמות הבה, אע"פ כן מחמיר שהפועל הזה הוא מומחה גדול בחמורו ובפסולותיו יותר משאר פועלים על ידו בה הנעימות והשלמות בפסולות ההיא על כ' היותר טוב יותר מה שאפשר להיות בטבע חמרה מה שלא היו יכולין לעשות זה שאר פועלים. וז"ש מנח הקיחם אל הפועל והיות הפסולה וכו' (צ) ובפסולות האלהיות וכו'. עתה נותן טעם למה היתה חסלתו על כ' נעימות אלו ואחר כי כך ראה בפסולות האלהיות במ"ש:

(ק) מזל היוזם . רק מזל היות :
 (ר) בתמונה הששית . ו' קצוות כוב :
 (ש) להיות הפועל מחדר הפועלים וכו' .
 לפי שש"ל שהוא מחדר הפועלים נתן
 דבר הכבדה וזאת לבנות בתמונה
 הש"ל לא היה לה הכבדה זו :
 (ת) התמונה

ענפים

ממקיים הדת ולהעניש למי שיטעור על הדת . והיומר נראה שכוונת הרב ז"ל בשלם לקבוע חלז ע"ד פ"ח
בברכה אחז חוק וכו' והנז מאסך דעה וכו' לקמן בפ"י מחאמר ח' ע"ש וע"ש בענינים :
ואמר

הקדמת המחבר

זה נמצא לדבורה מצד הוחה פעל האל יתברך, שראוי שימצא בה יתרון מזה הצד על מה שיגזור טבע חברה, והיו הנעימות אשר מצד הפועל הנמצא בפעולות האלהיות. ועל כן היה משה מתגלל לשם, אחר שאמר יראה אל עבדיך פעלך והדרך על בנידם שימצאו בפעולתו שני מיני הנעימות אשר בפעל האלהי (י) [ג] ואמר והיו נועם ה' אלהינו עלינו, ולרמז אל הנעימות ואל ההוד (ח) אשר מצד הפועל אשר ומעשה ידינו כוננה עלינו, כלומר בצירוף אלינו, ולרמז אל הנעימות אשר בצד הפעולה בעצמה אמר (ט) ומעשה ידינו כוננהו. ועל כן אני מתחנן לשם שהוא בעל היכולת הנגמור והאמת הנגמור שיתן לי עז ותעצומות להשלים כותני וינחני בדרך אמת וילמדני ארצות יושר, כי בו במתתי ואלי קייתי, כמאמר המפורד (תהלים כ"ה) הירחיני באמתך ולמדני כי אתה אלהי יעשי אותך קייתי כל היום:

ברוך הגמר אשר יכסה ביהמה והיה יתום מכשרו:
והיה כעץ שתול על סיו ועל יובל ישלח שרשיו,
ולא יראה כי יבא חום והיה עליו רענן;
ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי

המאמר הראשון

חקור מן הדתות בכלל כמה הם. ויבאר שהם שלשה. טבעיות, נמוסיות ואלהיות, (ה) ויתן תברליהן ויחקור על עקרי כל אחת מהן (ב) כפי שיתבאר עקרי הדת האלהיות, ואחר יבאר דרך

שרשיים

ויסו ניכר הנעימות מצד הפעולה: (ו) ואמר ויהי נועם ה' אלהינו עלינו וכו'. ר"ל אותן הנעימות הנמצא בפעולות ה' אלהינו ויהי ג"כ על מעשה ידינו וכו'. ע"ש: עלינו: (ח) אשר מצד הפועל אשר ומעשה ידינו וכו'. כלומר תן שפע שלך על מעשה ידינו בחוסן שידנו ולא זולת תכין אותה הפעולה ויחר מזה שיגזור טבע חברה, וכו'. ע"ש עלינו כלומר צירוף אלינו וכו'. ור"ל מאחר שהפעולה היא מזרפת ומתקחסת אל מעשה ידינו ולא אל שאר פועלים לכך נראה הנעימות והשלמות אליה. (ט) ומעשה ידינו יעקב שכלן מנומנים: (ט) ומעשה

ידינו כוננהו. שכל הנעימות אל הפעולה היא מצד חמרה לכך כי טבע חמרה וגזור כך שיהיה זה הנעימות והשלמות כו', ולכן לא אמר עלינו לרמוז אפי' זולת שום התחבוסות הנעימות הזה אל מעשה ידינו רק אל הפעולה בעצמה כמזכר, ועיין לקמן מחמר ד' פרק ל"ז ושם תמצא חבואר היטב כל החומר הזה מתחלה ועד סוף ע"ש. אבל מ"מ עדיין לא יקישב לפי כונת המחבר הלשון שאמר הכתוב כוננהו לשון זכר ודו"ק, ועיין בענפים: (ה) וייתן הכדליהן. הכדל ובהפך שהיה צינור דתות אלו: (ב) כדי שיתבאר. ע"י החקירה הזאת

ענפים

[ג] ואמר ויהי נועם ה' אלהינו וכו' ואל ההדר וכו'. הנה עם היות מדברי המחבר צבואר כתוב זה הם נכונים וישרים למדין, מ"מ מראה לי גם כן לנאר הכתוב עוד בדרך אחרת, והוא שכונת מרע"ה בחסלתו זו הוא על ב' חלקים שהשלמות של האדם מתלה בהם, והם המדות והדעות שזכר המחבר לעיל בהפתיחה, ומי שרונה להשיג שלימותו הרוחני ע"י חלק ההדעי ח"א לו להשיג ב"א כשישיג מתחלה חלק המעשי והם המדות כי הם כמו הכנה להשגת הדעות כמו שכתבנו לעיל צבואר הפתיחה בענפים וע"ש שיתבאר ג"כ לקמן במחמר ג' פ"ב בענפים ע"ש. וכו' ויהי נועם ה' אלהינו עלינו וגו', רמז בחסלתו על המעלה העליונה שבהלימות הבא על ידי השגת הדעות ור"ל רכובו של עולם תן עלינו שפע שלך כדי שנוכל להשיג הדעות, ואם תאמר לא נעשו פעולות והמדות הטובות על מכוונם ובלחם ח"א כי הם הכנה להשגת הדעות כמזכר וכמו שנתבאר לעיל בענפים ולקמן במחמר ג' פרק כ"ח בדברי המחבר, ע"י אשר אמעשה ידינו כוננה עלינו ר"ל המעשה והפעולה שטעונו בידיו היא היטה נכונה בעבור שהיה עמנו רצון שטעונו אותה בכונה הראוי לה והיא לשם ה' וכו' עלינו כמו עמנו ע"ד ויבאו האפסים על הנשים פי' עם הנשים. והפסר לפי כונת המחבר ג"כ נוכל לפרש מלה עלינו כמו עמנו ולא היה צריך המחבר לבאר עלינו כמו צירוף אלינו וק"ל והוא הוא. ולכן אמר ג"כ כוננה בלשון נקבה כי הוא כינוי אל החומר הנקרא אשה ופעולת המעשה בא ע"י החומר כידוע, ואמר אח"כ ומעשה ידינו כוננהו ר"ל שלא תאמר מאחר שהמעשה נלד זולת הכונה חיה כלום אם כן אלא אחר הכונה נלד ולא מעשה שום דבר בפעל. על זה אמר ומעשה ידינו כוננהו ר"ל הכונה גם כן לאו כלום היא זולת מעשה. ולכן אמר כוננהו לשון זכר כי הוא כינוי אל השכל שהכונה בא ממנו ור"ל שהמעשה הוא יכוון את הכונה וק"ל, ג"ל: